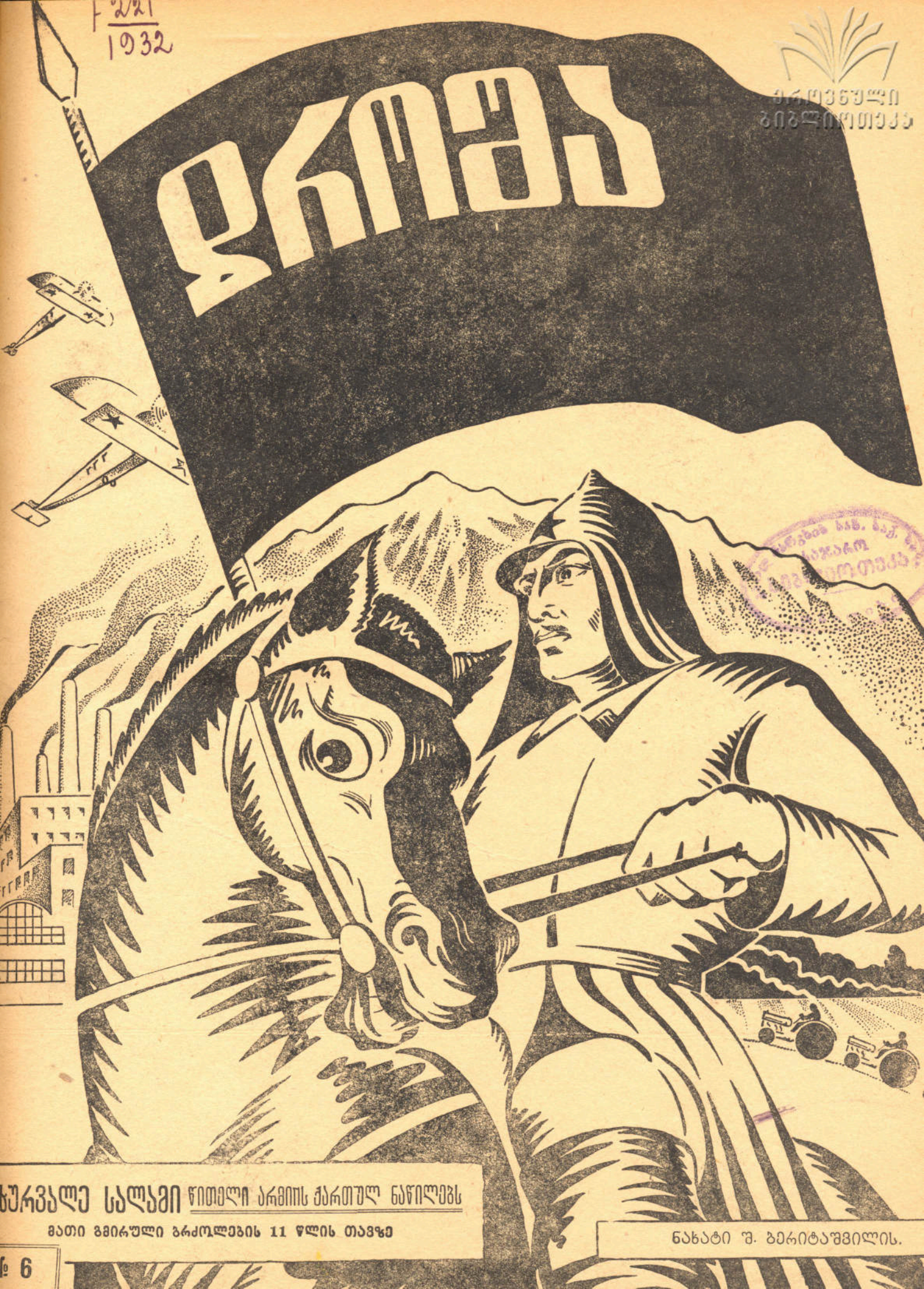

№ 221
1932

ქართული
გეგლითქე

გრიშა

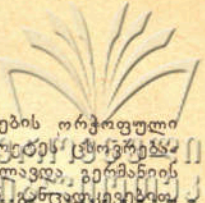

გრიშა სკაპი წითელი არმიის ქართულ ნაწილში

მათი გმირული გეგლები 11 წლის თავზე

ნახატი ზ. გეგიტაშვილის.

იოგანე პოლუგანე გოეტე

„მას შემდეგ, რაც გერმანელებმა ცვლავ მოიპოვეს თავისთვის სახელმწიფოებრივი მთლიანობა, ცუდია, თუ კარგი, მაგრამ ჰერუტა გოეტეს ხსოვნაზე რჩება პატივით ფილისტერების ხელში. კოტფრიდ კელსერი, რომელსაც უწოდებენ შვეიცარიულ გოეტეს, და არა უსაფუძვლოდ, ერთხელ სწერდა ამის შესახებ: „გოეტეს კულტში არის თვისებური სახე ფარისევლობისა, რომელსაც იცავენ ნამდვილი და არა მოჩვენებითი ფილისტერები და vulgo პროფანები. ყველა საუბრებში პატრონობს წმინდა სახელი, ყოველ წერილს ზედგინან აპოლონიზმებით, თვითონ მას კი აღარ კითხულობენ და სხვ. ამგვარი მდგომარეობა ნაწილობრივ იქცევა მხდლოურ სისულელეში, მეორეს მხრივ კი, ისე, როგორც სარწმუნოებრივი ფარისევლობით, მისი საშუალებით მფარვენი სხვადასხვა ადამიანურ ნაკლოვანებებს, რომლებიც გამოსახიურ ნა არის“.

გერმანიის თანამედროვე ბურჟუაზიამაც სახეებით გაამართლა ეს მკაცრი სიტყვები, რომლებშიც შესატანია ერთი შესწორება. გოეტეს სახელით ახლა იფარება არა მარტო „ადამიანთა ნაკლოვანებები“, არამედ მთელი უსულურება და უბადრუკობა გერმანიის თანამედროვე ბურჟუაზიისა, რომელიც ვერსა-ლის და ბუნგრის ბოროტებისაგან თავის დასაღწევად ხან საფრანგეთის, ხან ინგლისისა და ხან ამერიკის ბანკირების წინ ხოხავს მუხლით, რომელსაც სულს უსუთავს გამოუვალი ეკონომიური კრიზისი. თანამედროვე გერმანელი ფილისტერები გოეტეს სახელის სიდიადით ცდილობენ დაჰფარონ გერმანიის დღევანდელი მწარე სინამდვილე, მოაჩვენონ მასებს, რომ „გერმანული სული“ კვლავ ძლიერია, რომ თითქმის ბრიუნინგ-გინდენბურგს ძალუძთ გამოიყვანონ გერმანია დღევანდელ ჩიხიდან. იმ მიზნით, რომ უფრო სრულად გამოიყენონ გოეტეს დიდი სახელი ბერლინის პოლიციის უფროსმა სოციალ-დემოკრატმა გრუენინგმა ბურჟუაზიის მოთხოვნით გოეტის დღეებში აკრძალა პროლეტარულ კრიტიკების გამოცდები და მოხსენებები. ბურჟუაზიამ ჩააჩუმა პროლეტარული საზოგადოებრივობა, რომ პროლეტარიატისათვის წაერთვა საშუალება მიეთითებია გოეტეს შემოქმედებაში იმაზე, რაც დიადი და უკვდავია მასში. იმაზე, რასაც პატივს სცემდნენ და აფასებდნენ პროლეტარიატის დიდი მასწავლებლები მარქსი და ენგელსი.

რათ იგონებს ბურჟუაზია გოეტეს დიად სახელს, რას სცემს იგი პატივს მის შემოქმედებაში? რით არის ძვირფასი გოეტე პროლეტარიატისათვის, რას აფასებს იგი მის შემოქმედებაში, რათ აღნიშნავს მის ხსოვნას სოციალიზმის მშენებელი ჩვენი ქვეყანა?

რომ უპასუხოთ ამ კითხვებზე საჭიროა მოკლეთ მაინც გავცნოთ გოეტეს ბიოგრაფიას, მისი შემოქმედების მთავარ მომენტებს. ის დაიბადა ეპოქაში, როცა გერმანია დაქუცმაცებული იყო პოლიტიკურად, ჩამორჩენილი იყო ეკონომიურად. ბურჟუაზიას კიდევ არ ჰქონდა შეცნობილი თავისი თავი, როგორც კლასი. იგი უკმაყოფილო იყო არსებული ფეოდალური წესებით, მაგრამ მოწინავე ინგლის-საფრანგეთის ბურჟუაზიისაგან განსხვავებით იგი მიზნად ისახავდა არა იმდენად ამ წყობილების დამხობას, არამედ მასში შერედას, მის უმტიკვენულოდ შეცვლას თავისი ინტერესებისა და აღდგომა მისხედით. გოეტეს შემოქმედებას. თუ ფაუსტის მეორე ნაწილს არ მივიღებთ მხედველობაში, მთლიანად ახასიათებს გერმანიის იმდროინდელი ბურჟუაზიის ეს ორქოფობა, შეუსაბამობა მის კლასის რეალურ ინტერესებსა და ამ ინტერესების პრაქტიკულად განხორციელებისათვის ბრძოლის საშუალებებს შორის. თავისი ეკონომიური მოტივების გაშლისათვის მისთვის საჭირო იყო განთავისუფლება ფეოდალური ხუნდები-დან, განთავისუფლება მისი წინააღმდეგ, ვისაც გერმანული გოეტე არ იქნებოდა დიადი შემოქმედელი; რომ ის ბოლომდე და მთლიანად შერიგებოდა გერმანიის უბადრუკობას.

ბისაგან, ძალაუფლების დაპატრონება, მაგრამ ფეოდალიზმი თავისით არ დასთმობდა ხელისუფლებას. ბრძოლისათვის, რევოლუციონისათვის კი გერმანიის ბურჟუაზიას არ გააჩნდა არც სურვილი და არც ძალა. იგი თანაუგრძნობდა თავისუფლების იდეას, მაგრამ უარყოფდა რევოლუციას. გოეტემ მხატვრულის სიჭაბდით გამოხატა ეს ორქოფობა თავისი დროის გერმანული ბურჟუაზიის. მისი ფრიც ფონ-ბურლიხინგენი სათავეში უდგება მეამბოხე გლეხებს, მაგრამ როცა საქმე მრვა ნამდვილ რევოლუციამდე, განზე გადგება. „გარიგალისა და შეტევის პერიოდის“ ზოგიერთმა სხვა წარმომადგენლებმა შეძლეს კიდევ უფრო შორს წასვლა რადიკალიზმის გზაზე (მაგ. შილერმა), მაგრამ გოეტე, რომელმაც ჩქარა თავისი ბედი დაუთავსებია ვეიმარის პატარა სამეფოს მფლობელს და მის მინისტრად იქცა, ჩქარა მერყევ ბურჟუაზიულ რევოლუციონერობაზეც აიღო ხელი, არცსულ წყობილებასთან შერიგების და მისი აღიარების ქადაგების გზას დაადგა, როგორც ენგელსი ამბობდა, გერმანიის უბად-

გაგო გოეტეს შემოქმედების ორქოფული ხასიათის მიზეზი, ვინც გოეტეს ცხოვრებასა და შემოქმედებას იხილავდა, გერმანიის უბადრუკი ცხოვრებისაგან განსხვავებული ვინც ცდილობდა გოეტე გამოეყვანა მხოლოდ ვიწრო ფილისტერად და ჩქალავდა იმას, რაც დიადი და უკვდავია გოეტეში: მისი მხნეობით და იმედით აღსავსე იმედს მომავლისას, უბადრუკი სინამდვილის უარყოფას, ფაუსტის ავტორს. ეს ფილისტერები, რომლებიც ამახინჯებდნენ გოეტეს სახეს, განზრახ იფიცებდნენ იმას, რომ გოეტეს სძავდა უბადრუკი სინამდვილე, რომელშიაც მას უხდებოდა ცხოვრება და მუშაობა, ამ უბადრუკ სინამდვილისაგან ის გაიმიჯნა თავისი წასვლით ესთეტიკაში. და ბოლოს, მან სცადა ფიციკურად გაქცეოდა ამ სინამდვილეს, გავიხსენოთ თუგინდ მისი მოგზაურობა იტალიაში (მოგზაურობა, რომელსაც გოეტეს თითქმის ყველა ბიოგრაფები გაქცევას უწოდებენ), მაგრამ პრაქტიკულად განთავისუფლება ამ უბად-

რუკობამ დაამარცხა იგი. გერმანიის ფილისტერები, ძველი და თანამედროვენი პატივს სცემენ სწორედ ამ გოეტეს, ვეიმარის ჰერცოგის მიწისბრის, გარემოსთან შეგუების და შერიგების მქადაგებელს, კაცს, რომელმაც, თავისი გენიალობის მიუხედავად, ვერაფერი გაიგო საფრანგეთის რევოლუციის, რომელმაც უარყო და დაშა-მო იგი (საფრანგეთის დიდი რევოლუციის). მაგრამ გოეტე არ იქნებოდა დიადი შემოქმედელი; რომ ის ბოლომდე და მთლიანად შერიგებოდა გერმანიის უბადრუკობას. ფრიდრიხ ენგელსი საშინელოს სიმკაცრით ილაშქრებდა იმთა წინააღმდეგ, ვისაც გერ-

რუკ სინამდვილისაგან, კავშირის გაწყვეტა მასთან მან ვერ შეძლო. იგი დაბრუნდა ვეიმარის ჰერცოგის კარზე, მიუხედავად იმისა, რომ მას თავისი გაქცევისათვის მრავალი უსიამოვნების გადატანა მოუხდა. აქ დაამთავრა მან „ფაუსტი“, თავისი შემოქმედების ნამდვილი ძეგლი, რომელშიც მისმა პროტესტმა არსებული უბადრუკი ცხოვრების წინააღმდეგ, უკეთესი მომავლის რწმენამ ყველაზე უფრო მკაფიო გამოხატულება ჰპოვა. ფაუსტი, რომელსაც აჩნევია გოეტეს ორქოფული, მერყეობით აღსავსე ბუნების დიდი, თავისი სიციცხლის დასას-

სიკლიდან „სიგლარები გეგობრულ წრეში“

სუფრული

გერმანული

გერმანული

რულში თავისუფლება ამ მეყუდობისაგან, იშორებს ინდივიდუალიზმის ხუნდებს და ხსნას ხედავს კაცობრიობის გარდაქმნაში კოლექტიური შრომით, ბრძოლაში ცხოვრების უკუღმართობასთან.

Так здесь возникнет край эдемский мой,
И пусть о самый вал стучит прибой!
Где ж он в плотине путь себе про-
ложет,
Содружный труд сейчас разрыв за-
ложит,
Мне эту истину открыли годы,
В том смысл всей мудрости людской:
Лишь тот достоин жизни и свободы,
Кто день за днем за них вступает в
бой.

გოეტეს ადრინდელი გმირები (ვერტერი და სხვ.) გამოსავალს უკუღმართ სინამდვილიდან ხედავდნენ სიცოცხლიდან წახვლაში, სიკვდილში. ფაუსტი კი გამოსავალს ხედავს ბრძოლაში თავისუფალი შრომისათვის. უბა ღრუკ სინამდვილის გარდაქმნაში ბრძოლით. სწორედ ეს მომენტი გოეტეს შემოქმედებისა აკავშირებს მას ჩვენს სინამდვილესთან, იგი უზრუნველყოფს მის უკვდავებას და პატივისცემას გამარჯვებული სოციალიზმის ქვეყანაში.

ფრანც მერინგი ოდესღაც სწერდა გოეტეს შესახებ:

„ის დღე, როცა დაქმნობიან გაბატონებულ კლასები და გერმანიის ხალხი განთავისუფლებს ეკონომიურად და პოლიტიკურად, მხოლოდ ეს დღე იქნება დღე ამ გენიალური მხატვრის უდიდესი ზეიმისა“. საბჭოთა კავშირის პროლეტარები ანხორციელებენ ამ სიტყვებს. პროლეტარიატი უარყოფს რა ყველაფერს რაც წვრილად, ფილისტერული, კონტრრევოლუციონური იყო გოეტეში, იღებს მისგან იმას, რაც იყო დიადი, პროგრესული მის შემოქმედებაში. პატივს სცემს გოეტეს—ავტორს ფაუსტი-სას, რომელმაც განიზრახა ამქვეყნიური უბადრუკობის მოსპობა, ახალი ცხოვრების შექმნა, რომელმაც ცხოვრების და თავისუფლების ღირსად სცნო მხოლოდ ის, ვინც ყოველდღიურად იბრძვის მისთვის. ასეთ კლასს წარმოადგენს მხოლოდ პროლეტარიატი, რადგან ბურჟუაზია უკვე დიდი ხანია

*) !ფაუსტი“, II ნაწ. გ. ბრიუსოვის თარგმანი.

თვით არ ვიცი რა რიგი მწვევია ალტაცება: თითქოს ვარსკვლავებისაყენ სული მიესწრაფება. მაგრამ მართალი გითხრათ, მე ვარჩევ აქ დარჩენას, თქვენთან ერთად სუფრაზე სმას, შექცევას, მოლხენას.

ნუ გიკვირთ მეგობრებო ჩემი უცნაურობა! კარგია ეს ქვეყანა, კარგი არის ცხოვრება. თქვენს წინაშე დიკა ვსდებ, შეგასრულებ მტკიცედა,— მე არ გავიპარები სამარცხენოდ აქედან.

ჩვენ შემთხვევამ შეგვყარა: თქვენ ეს დაფასევი. აწკრილეთ ჭიქები მგოსნის შაირს აპყვეით. განშორება მოგველის ყველა წავა ცალ-ცალად: ჭიქა, ჭიქას მივართყათ, სადღეგრძელო დავცალოთ.

ამ სასმისით მე—იმ ქალს მოვიგონებ ტრფობითა. ყველამ თქვენი ტრფაღანი ადღეგრძელებით გრძნობითა თუ კი ის მიმისხდება

ალარ არის პროგრესული ძალა, ის იღრჩობა გამოუვალ წინააღმდეგობათა ხლართში, იგი წარმოადგენს დაბრკოლებას კაცობრიობის წინსვლისა და უკეთესი ცხოვრების შექმნის გზაზე. ამიტომ არის, რომ იგი ებლაუჭება ფილისტერულ, კონტრრევოლუციონურ მომენტებს გოეტეს შემოქმედებაში. მაგრამ ამოთ! გოეტეს დიდი სახელის გამოყენებითაც ვერ შესძლებს იგი იმ წყვილადის განათებას, რო-

ვისთვისაც ვიტანჯებით დე მანიშნოს ალერსი, გაღაჟყაროს დარღები.

მეგობრებო ამ ჭიქით თქვენი მსურს დღეგრძელება, თქვენთან ბევრჯერ მიგრძენია სიხარული, მშვიდობა; ჩვენ ერთად განვიცდიდით დროებს საშინელებსა; ჭიქით ხელში გადიდებთ, ახლებსა და ძველებსა.

წამოვიდა ღვართაფი, ფართოდება, დიდდება ერთგულ მეგობრების წრეს ჩემი ჭება-დიდება. მეგობრების წრე არის ურყევი და მაგარი,— იმედის მზე გვიღიმის, თუ გვექადის ავღარი.

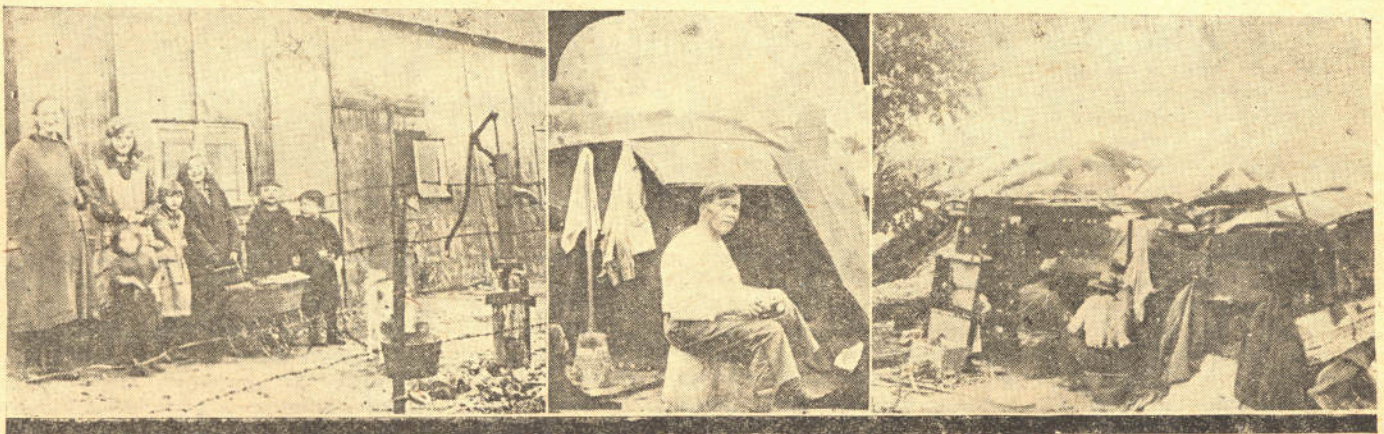
კვლავ ვიღებ სადღეგრძელოს მეგობართა სხვა წრისა და ხმა მალა ვუსურვებ გამარჯვებას და ლხინსა. კის ვარსკვლავთა გადათვლა განა დაიჯერება... მთელ ქვეყანას ვუსურვი: მინდა ბედნიერება.

თარგ. გრიგოლ ცეცხლაძის.

მელშიაც იგი იმყოფება. მხოლოდ პროლეტარული რევოლუციის გუგუნე ყოველდღიურად ძლიერდება. გამარჯვებული მხოლოდ პროლეტარიატი კი გოეტესაგან (იღებს) მიიღებს მხოლოდ მხნე ძახილს უკეთესი ცხოვრების შექმნისაკენ, ცხოვრების, რომელსაც დედამიწის ერთ მეექვსედზე უკვე ჰედენს საბჭოთა კავშირის პროლეტარები.

მ. ბარდუ.

მ ა მ ნ მ ი უ რ ი კ რ ი ზ ი ს ი ს ბ რ ჯ უ ა ლ ე ბ უ ი

სურათებზე—ბერლინის მახლობლად ქაობიან სოფ. ვიგენში დასახლდა მან უმუშევრის ოჯახი, რომლებიც საშინელ გაჭირვებას განიცდიან. ერთ-ერთი ასეთი ოჯახი მ სულისაგან შემდგარი თავის „ბინაში“. შემდეგ სურათზე ნაჩვენებია კალიფორნიელი უმუშევარი თავის საცხოვრებელთან. იმავე კალიფორნიაში თვითონ აგებენ თავისთვის საცხოვრებელ ადგილებს.

1. პენსი ოთახი.

„მშენებელია ქალაქი დიუსელდორფი, და როცა მას იგონებ შორიდან, მით უმეტეს თუ შემთხვევით იქ დაბადებულხარ,—დიდათ გსიამოვნებს... მე დავიბადე იქ და განსაკუთრებით აღვნიშნავ ან გარემოებას, რადგან შვიდობა ჩემი სიყვდილის შემდეგ ქალაქებში—შილდა, კრეფინკელ, პოლკეიც, დიუსელდორფი, გეტტინგენ და შეკენ-ბეტელ—დაიწყო დავა იმის შესახებ, თუ რომელს უნდა ჰქონდეს პატივი იწოდებოდეს ჩემი სამშობლოდ“. ასე სწერდა ჰენრიხ პენინ 1826 წ. არც ერთ იმ ქალაქს, რომელზედაც სწერდა ჰენინ, და არც მის სამშობლოს—„მშენებელი“ დიუსელდორფს, რომელიც არის ერთი ფრიალ კულტურულ ქალაქთაგანი ჩრდილზე.—გარდაცვალებიდან 75 წლის თავზედაც კი არ დაუღვამთ პოეტისთვის ძეგლი.

მისი სახელის გარემო დღემდე სწარმოებს გაცხარებული ბრძოლა. მზრუნველი გერმანია, მთელი გერმანული მეშინაობა და პოლიტიკური აღფრთხილება, რომელიც თანამედროვეებს ისე აოხდენდა ამათარებადა ჰენინ, ანთ-მეცდენ და ანთხევენ სიღვლე და ტალახ-ში სწრაფ პოეტის სიღვრეს ეს კიდევ ცოტაა. ფაშისტებმა მოითხოვეს ჰამბურგში (ალტონა) და ფრანკფურტში დადგმული პოეტის ძეგლების აღება.

დიუსელდორფის ბიბლიოთეკაში, ახალგაზრდა კაცმა, რომელსაც ეცვა ჰუჟიანი ხალათი, გვიჩვენა ჰენინს ოთახი. ჩვენს შეიკრფაზე, რატომ არ არის დიუსელდორფში ჰენინს ძეგლი, ის გაჩუმდა, მაგრამ ერთი წუთის შემდეგ გვიპასუხა:

— მე დარწმუნებული ვარ, რომ დიუსელდორფში დასდგამენ ძეგლს.

— მოსალოდნელი იყო, რომ პოეტის სამშობლო ქალაქში ის დიდი ხანია დადგმულიყო.

— იცით, მდგომარეობა... ჰენინს სახელის გარემო ბრძოლა,—დაიბნა ის.

ბიბლიოთეკის უკანა ოთახი, უკანასკნელ თაროებზე დალაგებულია ჰენინს შესახებ ლიტერატურა ყველა ენაზე. გრძელ აივნ-ში, რომელსაც მიყვებართ ჰენინს ოთახში, კედლებზე, არის პოეტის პორტრეტი. მათ შორის მხოლოდ ორი-სამი უცნობი მხატვრების, რომელიც არსად არაა გადახედილი, იქვე არის ფრანკფურტში დადგმული ძეგლის რეპროდუქცია.

გადავივართ პაწაწინა ერთფანჯრიან ოთახს ოთახში, შუაში არის ჰენინს ღრის მაგიდა და სავარძლები, მკვდარი პოეტის ნიღაბი და თუთიყუშის ფეხები. თაროებზე დალაგებულია პოეტის პატარა ბიბლიოთეკა.

— ჩვენ აღმოვაჩინეთ მის წიგნებში საფრანგეთის რკინის გზის ბილიეთი,—გავიხსენა ახალგაზრდა კაცმა და გვიჩვენა ბილიეთის ქართი. დროს გამო გახუტებულ კუბონზე წაწერილი იყო: „პ. ჰენინ“.

ყურადღებას იპყრობს პოეტის მშენებელი მაშინაო ბიუსტი, რომელიც ეკუთვნის ერთ დიუსელდორფელ მოქანდაკეს. ჩვენ ვერ მოვაწიარით კარგად დაგეგმულია ჰენინს ბიბლიოთეკა, ვინაიდან ახალგაზრდა კაცს ეჩქარებოდა, როგორც გადმო-გვცა ჩვენს მისვლამდე რალაცას წიგნად და იმერტომ ჰქონდა ხალათი გასვრილი.

— არსებობდა რომ ვთქვათ, ჩვენ არა ვვყავს ჰენინს ოთახის ბელმძღვანელი, ყველა ბიბლიოთეკებში ამკირებენ შტატებს,—დიმიტრი მან თავის მართლებას.

— მართალია ჰენინს ყველა ძეგლები ზოგს?—ჰკითხა ცილაქ ჩვენგანმა.—ახალგაზრდა კაცი გაწითლდა და დაიბნა.

— არა მგონია,—წაიღულულა მან.

— როგორ, ფაშისტები გიტყვიან მეთაურობით ხომ დამეტყვენ, რომ თვით დაანგრევენ ძეგლებს, თუ იმათ არ მოხსნიან!

— გერმანის გეტყვით ამის შესახებ,—ცივად უპასუხა ახალგაზრდა კაცმა, რომელიც შეჩერდა აივნაში. მან თავისი ქვევით გვიჩვენა, რომ მასთან საუბარი უკვე დამთავრებულია, ჩვენ დავბრუნდით მთავარ ბიბლიოთეკაში. სამკითხველო მოთავსებულია დიდ დარბაზში, რომელიც მოთვლილია სამეცადინო მოხერხებულ მაგიდებით. დარბაზის ბოლოში, ახალგაზრდა ადგილას, წამოყვანილი იყო ქალი, გვებრუნებოდა და ჩვეულებრივ ქალაქა თმით, როცა მან პირველად გაიგონა, რომ ჩვენ საბჭოთა რუსეთიდან ვიყავით, სთქვა:

— მე ყოფილვარ იქ, მე ვიცნობ რუსეთს.

მაგრამ როცა მან გაიგო, რომ ჩვენ გვერდა დავათვალიერებთ ჰენინს ოთახი, მისა პასუხი შეიქნა უფრო ლაკონური და ცივი:

— მე არა მყავს ამისათვის სპეციალური ხალხი... ჰენინს ოთახი ითვლება დახურულად.

— მაგრამ დიუსელდორფის გზის მაჩვენებელში აღნიშნულია არა თუ დღეები, არამედ მიღების საათებიც კი,—განაცხადა პროტესტით.

დიდაზრმა აღარ გვიპასუხა, ის ჩასცქეროდა თავი, კანტორის წიგნს.

— თქვენ დიდხანს დარჩებით დიუსელდორფში?—ნელი ხმით შეგვეკითხა ახალგაზრდა ქალიშვილი, რომელიც უხსდა მეორე მაგიდას.

— საღამომდე... — ნუ დეღავთ მე თქვენ ყველაფერს მოგიწყობთ.

ის გაჰქრა და რამდენიმე წუთის შემდეგ გაეცაჩნა ახალგაზრდა კაცი, რომელმაც დაგვათვალიერებია ჰენინს ოთახი. როცა ჩვენ ისევ დავბრუნდით სამკითხველოში, ახალგაზრდა ქალიშვილი აღარ დაგვიხსდა, და იძულებული შევიქმენით ისევ დედაპერისათვის მიგვემართა.

— გახეტიბიდან ამონაჭრები?—ხელმოერდ შეგვეკითხა ის. და მისი თვალელები სათვალეებიდან მტრულად მოგვაჩერებდა.

— ჩვენ გვიანა ვნახით გიტურის ინტერვიუ ჰენინს შესახებ.

— ჩვენ არ ვხედავთ ამონაჭრებს,—მკისად გვიპასუხა დედაპერმა.

— რატომ? ჩვენში, ყოველ დიდ ბიბლიოთეკაში, რომელსაც აქვს სამეცადინო სამკითხველო დარბაზი, მოიპოვება ძველი გიზეტები, და ყველას შეუძლია ისარგებლოს.

— ჩვენ თქვენთან ერთად, გერმანიაში, ერთი და არა რუსეთში,—გვიპასუხა მან ისევ მკაცრად და ხმაშლიდა, რომ ბევრმა დარბაზში მყოფმა თავი მაღლა ასწია.

— ჩვენ, რომელსაც სწარმოებს ჰენინს ოთახის მხსველთა აღრიცხვა, წარმოადგენს უბრალო საკანტორო წიგნს, რომელიც იწყება 1907 წლიდან. ეს წიგნი გადმოვცა ჩვენ იმ მოსამსახურე ქალიშვილმა. აღსანიშნავია, რომ ოთახის მხსველები უმრავლეს შემთხვევაში უცხოელები არიან—ფრანგები, ამერიკელები, პოლანდიელები და გერმანელი ინტელიგენცია, მოწაფეები, მასწავლებლები და მხატვრები. ომამდე იყო ბევრი რუსები და სხვა უცხოელთა შორის კი ყველაზე ნაკლები ინგლისელები. 1916 წ. 1920 წ. ომის წლებში მხსველების რიცხვი საზოგადოთ შემცირდა. 1921 წ. უცხოელების რიცხვი ისევ დიდია.

ახალგაზრდა ქალიშვილი მაგიდას უხს. ჩვენ დავბრუნდით მას წიგნი და მივეცით რამდენიმე კითხვა.

— ჩვენ გავლარობდით,—გვითხრა მან.

— ყველა ბიბლიოთეკებში ესაა მიღებული მტკიცების შემკირება, თვითნებური თანამშრომელი თითქმის ორმაგათ არის დატვირთული. სხვა ქალაქებში ბიბლიოთეკებს ყოველ დღე არ მუშაობენ. არის ისეთებიც, რომელნიც საესეებით დახურეს.

— მოსამსახურეები?

— ნაწილს ამოკლებენ, ნაწილს მუშაობს რამდენიმე ბიბლიოთეკის მკითხველოში. გერმანიაში საკლასიკო მეთოდის საშინელო კრიზისის განიცდის, შტატებს ამოკლებენ. გერმანიაში, 5 მილიონი უმუშევარია, მათ შორის 25.000 მასწავლებელია, და ესაა ამათ მიზეზებია ახალი უმუშევრები—ბიბლიოთეკებისა და სამკითხველოების მოსამსახურეები.

შემოდგინდ ახალი მკითხველები და ჩვენი საუბარი შეწყდა.

2. „კულტურული“ დიუსელდორფი

„დიუსელდორფი მშენებელია,“—არა ერთხელ სწერდა ჰენინ, რეინის ნაპირების ულამაზეს ქალაქის შესახებ. დიუსელდორფი არის ერთი დიდათ კულტურული ქალაქი—ქუდაგანი დასავლეთ გერმანიაში, იქ 432.400 მცხოვრებია 1925 წ. აღწერის მიხედვით. ახალი ქალაქის ქუჩები სუფთა და ლამაზია. ფართოდ გაშლილან ქალაქის მოედნები, ხიდები რეინზე, მუზეუმები, გამოფენები, გვერდითა პლანტაციები... მთელი ბურჟუაზიული დიუსელდორფი დიდებულია და შნოიანი, გარდა ძველი ქალაქისა, სადაც დაიბადა ჰენინ და სადაც მოწაწინადა და სილარიბებში ცხოვრობენ მუშეები.

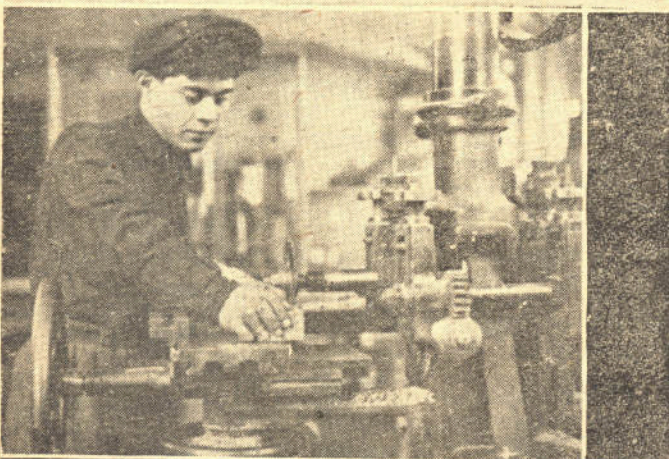
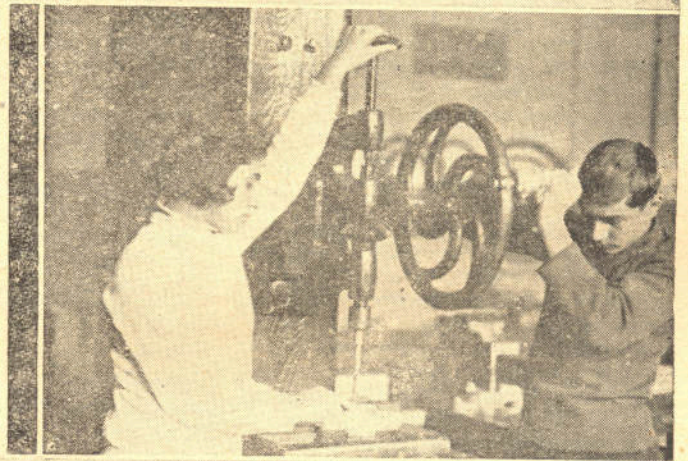
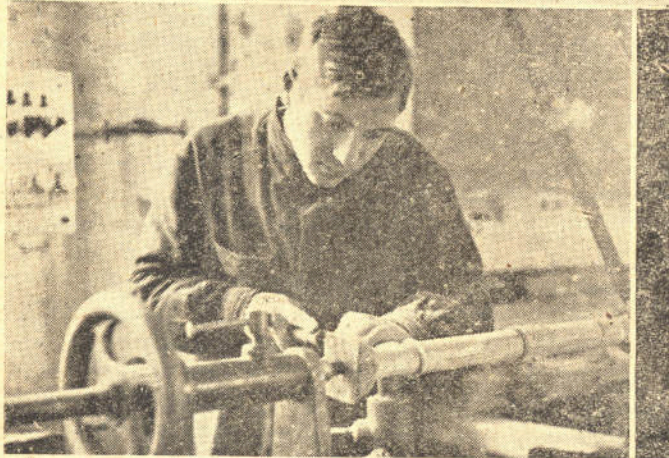
მართლაც ლამაზია ქალაქის ბაღი, რომელსაც არა ერთხელ იგონებდა ჰენინ და რომელზეც გავითი ოდესღაც დიუსელდორფში შევიდა ნაპოლეონიც.

დიუსელდორფს უჭირავს ცენტრალური ადგილი რურის რაიონსა და ჩრდილოეთ შორას (ლითონის წარმოება); აღმოსავლეთში—ლითონის გადამამუშავებელ და საფეიქრო წარმოებასა და დასავლეთში—რეინის მარცხენა ნაპირის სამრეწველო რაიონს. მთელს ჩამომსხმელ მრეწველობის განვითარების მხრივ დიუსელდორფს უჭირავს პირველი ადგილი მსოფლიოში. დიუსელდორფი დიდი ხანია ცენტრია და ისეთი ადგილი, სადაც არსებობენ უდიდესი ტრესტები, სინდიკატები და რურის უძლიერესი კონცერნები. უდიდესი ფოლადის სახლი (1.300 მოსამსახურეზე მეტი)—არას რეინიდან საშობი-მანდო მრეწველობის გიგანტიური ქაწისებულების—ფოლადის ტრესტის და ის არის ამავე დროს მდიდარი რურის მჭკრებელთა სინდიკატის ემბლემა. მაგრამ სამრეწველო კრიზისმა, და ამ ბოლო დროს ფინანსურმა და საკრედიტო კრიზისმა, შეაყვინთა თვით უმსხვილესი წარმოებანი და კონცერნები. ფოლადის და ნახშირის ტრესტები, ტისენი და კრუპი, და მთელი რურის მრეწველობა დაედასუბულია ისევე, როგორც მთელი სახელმწიფო, როგორც მთელი ბურჟუაზიული მსოფლიო. მიმე ინდუსტრიის დაგლიანება, თუჯისა და ფოლადის პროდუქციის დაკლება, მუშაობის შეჩერება ბევრ ქარხნებსა და მფლობელებში, და ამასთან ერთად შვეიცარიაში მოშუთა კვირებისა და დაწესებულების დახურვა ერთი და ხან ორი კვირითაც ლისტმა კერძოდ. კრუპმა, ტისენმა და სხვა „პატარაობები“, რომელნიც ფინანსურ დახმარებას უწყევდენ ფაშისტებს (ნაცი-სოც.) გოლიტანის თაყიანით ფულუბი სახარანგეთში. ისინი ფიქრობენ, რომ ის უფრო სიმამრია...

ყოველ კვირაში და ხან ყოველდღე, ჩნდებიან უმუშევარი მუშეები, და მოსამსახურეების კოლონიები. თქვენ იმათ დანახავთ ყოველდღე დიუსელდორფის „კატა-კომბიში“, ასე უწოდებენ მუშეები იმ ჩაბნელებულ და ნესტიან ბინებს, სადაც უმუშევრებს ატარებენ რეგისტრაციაში და აძლევენ დახმარებას, დაღვრილი ფიჯიურები ადრე დილიდანვე ავსებენ ყველა შესავალ-გასავალს ამ „კატაკომბებისა“, დგანან ქერში ან ეყვინთებთ სამებზე და სანაშლად გაქუტყიანებულ კედლებთან, რათა მიიღონ საკოდაგი დახმარება უმუშევ-

3—0.

საქართველოს
სოციალისტური
მშენებლობა

ზევიდან—ქვევით: ბუნებისმეტყველებას გაკვეთილი შესამე ინტერნაციონალურ სკოლაში (ბაქო), რომელიც ყველაზე კარგად ატარებს სკოლების პოლიტექნიზაციას; კ-მოს სახ. საფ. საქ. სკოლის მოწაფე პოლსევიჩი ამზადებს ბამბის სათეს მანქანის მოდელს; კამოს სახ. საფ. საქ. სკოლის მოწაფე მარტიროსოვი დაზგაზე მუშაობის დროს. ბაქოს შესამე ინტერნაციონალურ სკოლა—პრაქტიკული მეცადინეობა საზეისკო სახელოსნოში; რკინის გზის მერვე საფ. საქ. სკოლა (თბილისი)—პირველი საჩვენებელი მუშაობა საზეინკო სახელოსნოში; რკინის გზის მეათე საფ. საქ. სკოლა. მეცადინეობა საზეინკო საქმეში.

ციოთ საწარმოო სწავლებათ, მაგრამ ეს ერთი წუთითაც არ ნიშნავს იმას, რომ საწარმოო პრაქტიკა გავავიგოთ პოლიტექნიზმი. პოლიტექნიზმი შეიცავს საწარმოო პრაქტიკას, ეს უკანასკნელი მისი ორგანიზაციული ნაწილია, მაგრამ სკოლაში პოლიტექნიზმის საწარმოო პრაქტიკის სახით შემოღება უხეში შეცდომა და პარტიის პოლიტიკის დამახინჯებაა ამ დარგში. სამწუხაროდ ჩვენს ზოგიერთ საშუალო და უმაღლეს სკოლებში დღემდე კიდევ აქვს ადგილი ასეთ მავნე დამოკიდებულებებს, რასაც ეხლავე უნდა მივაქციოთ განსაკუთრებული ყურადღება.

სკოლაში ნამდვილი პოლიტექნიზმის გატარება დამოკიდებულია სასწავლო პრო-

გრამაზე. ჩვენ ვერავითარ პოლიტექნიკურ პედპროცესს ვერ შევქმნით ისე თუ არ გვექნება მარქსისტულ ლენინური პოლიტექნიზმის პრინციპებზე შედგენილი სასწავლო პროგრამები და სახელმძღვანელოები.

ტექნოლოგიურ-პოლიტექნიკური სწავლების პროგრამები წარმოადგენენ მრეწველობის და სოფლის მეურნეობის სხვადასხვა დარგების გაერთიანებას, რომელიც ცხადია მეტ მომზადებულ და განვითარებულ მასწავლებელს მოითხოვს.

პროგრამაში მკაფიოდ უნდა იყოს მოცემული თეორიული სწავლების სოციალისტური მშენებლობის პრაქტიკასთან ორ

განიულოდ დაკავშირების ყოველნაირი საშუალება. პროგრამა უნდა შეიცავდეს თეორიული და პრაქტიკული სწავლების ერთნაირობას.

სახ. განათლების დარგში, მთელი სასკოლო მუშაობის ნამდვილად გარდაქმნით ამხ. სტალინის მითითების საფუძველზე, სოცმეზღიბრებისა და დამკვერლობის ფართოდ გავლით სკოლების მუშაობაში—ჩვენ მოვიპოვეთ ახალ-ახალ გამარჯვებებს სკოლების მარქსისტულ-ლენინურ პოლიტექნიზაციის ნამდვილად გატარებაში და სკოლების მუშაობის ხარისხისათვის ბრძოლაში.

ალ. ლლონტი.

სოფელში ლაზარე გამოჩნდა. ლაზარე სვეტილი იყო. მკვდრებზე ნადირობდა. მიცვალებულის დამხანი, სახადით გარდაცვლილის დამხრავი. იქ, სადაც მისვლას გვირავი გახედდა, ლაზარე თამამად შედგოდა და ქირისუფალი ხელს უშვრთავდა. მისი ხელობა ეს იყო.

წარსულში ლაზარეს მრავალი მშვენიერი ღვთაება. ხანდახან წელიწადები ისე გაივლიდა, არაფერი საქმე გასჩენია. სად იყო, რითი ცხოვრობდა, არავინ იცოდა. ლაზარე ვერ ენადღებოდა. გატრუსული სახე, თითქმის ნაცარში ამოსვლილი თმა, კისერში ჩაქვეყილი თავი, კოჭლი ფეხი—ყველას მხოლოდ სიყვდილს აგონებდა, ყველასში მხოლოდ შიშს იწვევდა.

— ვა შენ და ლაზარეს მოსვლა!—რაიწყველიდნენ ერთმანეთს.

ლაზარემ ეს იცოდა. მაგრამ ამისთვის არავის არასოდეს გასწყრომა. იცოდა, რომ ყველას სძავდა, ამიტომ თითონაც ყველასი ერიდებოდა. ლაზარე ახალგაზრდა არავის ახსოვდა, თუმცა მასზე ხშირი მრავალი იყო, თითქმის მუდამ ასეთი ყოფილიყო, თითქმის იმდენად ყავდა ის მარაგთი ცხოვრებას, რომ ხალხი დაეფრთხო და შიშს ქვეშ ყოლოდა.

1917-მა ლაზარეს გაუღიმა. უღვევი საქმე გაუჩნდა. ყოვანივით მოიყნოსა სოფლის უბედურება და ორიობეში თამამად გამოჩნდა. დაუძღვრებულ სოფლებს სახიდაო იაფი. ამ დაუბატოებელმა სრულმარში კი თავისი მეგობარი ლაზარე მოიყვანა. მხოლოდ ესენი მოზდენ ერთმანეთს.

გლეხები, რომლებიც თავს ჯანსაღი სოფლიდან, უცერად ლოგინად ვარდებოდა. ღვინა და რამდენიმე დღეში კვდებოდნენ. ესაა ზნეობა სახადი, რომელიც გაბოროტებუნი ეცა სოფელს, მრავალი იოჯახი დაიბოძა. ამ უცნაურმა სენმა სოფელი სათიხად გახადა. დათიკამ შინაურებს მეზობლებში სიარული აუკრძალა. უფრო ბავშვის შიში ჰქონდა.

— ეზოს იქით არ გაუშვით. შინ იყოს. ხომ ხედავთ, მოცელა ხალხი...

როცა სახლს სიკვდილი შემოეჩვენა, შიშით ის ხშირი სრულმარ იქნება. ვაცვალულ გზაზე სიარული უფრო ადვილია. დათიკას ქოხსენენ კი სიყვდილს გზა დარკვენილი ჰქონდა.

არ სწამდა დათიკას ზოგი ადამი, მაგრამ როცა ერთ დღეს დაინახა, რომ ცოლს ქი. შერის სარზე ცხენის თავის ქალა ჩაიშლიდა, ესაიბოვნა. ძველები იტყოდნენ—ბედის შეცვლა იცისო. დათიკას ბედი თუ შეზარუნდებოდა, ერთად-ერთი გზა უკეთესისაკენ ჰქონდა. უარესისკენ საგალი აღარ იყო.

შემოდგომის საღამო, როცა მარიამი და გაიანე ვახშმის სამზადისში იყვნენ, კარი გაიღო და ორმა გლეხმა დათიკა შინ შემოათრია.

დათიკა კენესოდა.

— ჩემი თვალების დამსება!—შეჰკიჟო მარიამმა.

მეზობლებმა მხოლოდ ეს სიტყვები სამუშაოდან დაბრუნებულნი ყანის პირზე მიწოლილი დათიკას წააწყდნენ. სწუხდა. ერთხანს იარა. მერე მოსხლტა და ხელოთ ითარეშა შეიჭნა.

— წყალო! — ითხოვა ავადმყოფმა.

ცოც წყალს ხარბათ დაეწაფა.

დედაცაცებმა ლოგინამდი მიათრიეს, გახადეს და შეფუთნენ.

ქრატის სინათლეზე მარიამი ქმარს დაჰყურებდა. ავადმყოფის სახე სპონდის ფერად ელავდა. ვერ ისვენებდა. ხილვებს საბანში ვერ აჩერებდა. დაულოებდნენ ხელვებს ლოგინზე, ავადმყოფი კი იმავე წუთში ისევ მიწაზე გადმოყრდა.

*) მოთხრობა „ფერ-ლი“ ახლო ხანში გამოდის სახელგამის გამოცემაში. მოთხრობაში მოცემულია სოფელი სოფელი ომის დროს.

მაღე კიდევ წამოაბოდა. მეზობლებს იგონებდა. უცნობი სახელებიც წამოიძახა ლოგინთან მომთხნილი მარიამი ავადმყოფის ყოველ სიტყვას იქერდა. შეიძლება ისეთი რამ გავგოსა, რაც მოულოდნელი უბედურების მიზეზს აუხსნიდა... მაგრამ ასეთი არაფერი უთქვამს, ხანდახან მოდიოდა გრძნობაზე, თვალს გაახედდა, შიშით გამოიხედებოდა.

— არაფერი მიმავს, არ შეშინდი!—ძეტ სახუგეშოს ვერ ახერხებდა დათიკა, მარიამი მთრავალე თავზე წყალს ასხამდა, შუბლს და საფეთქელს ძმარით უხელებდა.

ღამით დათიკა აღიოწმდა. ყვირილი მეზობლებში გაიგონეს. ჩაძინებულ სახლებიდან გამოიხედნენ. შეშინებულმა მეზობლებმა ღამეში ერთმანეთს გადასძახეს. მერე სახლებიდან ქრატებით გამოვიდნენ.

დათიკა ღრბალი შორს ისმოდა. ხმა თავისკენ იზრდებოდა ორიობებში აღიოწმებულ ქრატებს და კვავს.

როცა მეზობლები ქოხში შევიდნენ, აქამდე თავმჯდომარე მარიამი, ეთოს ლოგინზე ტირილით დაემხო.

ავადმყოფის გასასახელებლად მრავალი ხმა ერთად მისძახდა სახუგეშოს:

- არ შეშინდი!
- არაფერი გიმავს!
- ვაჟაკი ხარ, გაუძელი!
- დედაცს ავადმყოფობა რაც დამაკლებს!

დათიკა ბორგავდა.

დილით დღეობებმა ინახულეს. ავადმყოფის გველით თაიმთხმეს. მოხუცი ხათლიდნა ლოცვებს ბუტბუტებდა. დიდ ხანს ილოცა, წაქედიხს მარიამს იმედი ძისკა—შელოცვა აუტოლებლად უშველიდა.

ავადმყოფი მართლაც დაწყნარდა. მარიამს ჯერ იმედი მიეცა. მაგრამ ძალე მიხედა, რომ დათიკა ახლა უარესათ იყო. ძალით გაუხსნა თვალი, გათიხებდა უსიკოცლო შეშმა ლაქამ. თვალს აღარ გვიდა.

ორი დღეა მარიამს არ დაუძინია. როცა დადლიდას მოერევა და ძილი თვალბის წართმევს დაუბრუნებს, სახეზე ცივ წყალს შეისხამს. რა დამძიმდა ქეთუთობები, რა ნეტარებაა მათი დასრა და დასვენება.

დათიკა ეხლა ისე აღარ ბორგავს. მხოლოდ ხანდახან ამოიკენესებს. შეიძლება ხათლიდნის ლოცვებმა უშველა. კუდიანია ის დღეობები... ტყუილად კი არ ტრეფებთა მისი..

მესამე ღამეა უთევს მარიამი. დათიკა რომ ასე საცოდაოთ არ კენესოდეს, მარიამს მეტი ძალა ექნება წილს გაუძღვოდეს. ჩუმი კენესა ძილისპირის გალობას მოაგავს. გაგრედ ღამეა. სიჩუმე.

ასოდენ წარბა გაიბრუნს ხანდახან, ან კედელზე გვერდებს მოიფხანს. შიგნით ქრატები ბუტბუტებს და ჩუმი, თითქმის თაიის თავს წინას უთებნება. კენესის დათიკა, საღაც მხარა შემძვრალა და კედელს კენესს. ისიც ძილისპირის ამბობს. ბებერი, ულონო მხრები ყვინთმა დაღალა. ყვინთმა დროს თავი ისე წმინდე ეშვება, როგორც იყო საცხენე-ლზე. რა გრძნულია ნათლიდნა... დათიკა საც არა ეთიხელ უთქვამს.—არ ვარც მისი წყენება, კაცის თვალს არააქვს, შეგებდაქვს და გაგებიალვს.. მაგრამ ახლა ნათლიდნა კეთილი უარდგა. დათიკა, ცხადია, მორჩება. გუშინ უთუქლთ იყო. მორჩება, რა თქმა უნდა მორჩება. აი მასრაც ამის ამბობს. შემძვრალა კედელში. ხრავს გაქვარტულ ფიცარს და იმედს ამბობს. მარიამი თითონ ხედავს, რომ დათიკა კარგად არის. უქირავს ხელში წყალი და მიდის თავისი ღონიერი ნაბიჯით. უკან გაიანე მიჰყავდა.

რა უტხო ვაკე გადმარჩეს! სამყურას მოლი ტიტულე ფეხებს ხადერდებოდა ლიკრებს. ჩლიქში კრავი სძივს. ეს ხომ ის კრავი, დორამის დასაბრუნებლად რომ ეკლესიას შე

აწირა? წინ მიდის დათიკა, მარიამი მოხედვს. რასაც არა შეიძლება დათიკა ავადმყოფი უთქვამს. მზე გალესება ქვეყანა, როგორც ოდესღაც დედის ხელი. დედის კალთასავით ტკბილია გაოწმო და დათიკა რომ შეისვენებდეს, მარიამი ხათვადნა და ჩადებს თავს ამ ტკბილ მიწაში. იეთი ძეგანა ქვეყანა, როგორც ალკის ხე ახილით. რასაც დათიკა ხელს მოაკიდებს, თითქმის ჯადო ჰქონდეს, ყველაფერს ააყვავებს. ერთი გამძბარი ხე იყო, აქლი შეიბო და ტოტებმა უტხო რამ ხილი იოიანს. ერთ ადგილას მარიამს დიდი ოდა დაიანა. დღეც, მინარჩედი. დათიკამ უტხად გადუშვია. მარცხით წავიდა, მარიამი სახლსა მიიხიდა. მისკენ წავიდა. დათიკას არ დაუხანაგს როგორ ჩამოცილდა, თორეს გააჩერებდა. რაც უფრო უახლოვდება ახლა, ხედავს სამყურას თანდათან ჰქვება.

მერე გადასურა მისდორზე გადადგა ფეხი და როცა გაოწმო მოიხედა, ყველაფერი ხატრით დაფიქრული დაიანა. გველი ყოია. სტრი არაფერი. სივიდა ახლო და იცა—ლაპარაკი ოდა არის. ოდას ქვეშ კი სისხლი გაოწმის. ორი პატარა ორ გამოდის. ოთხე მისაღის რუ. დაიედა და იცო—ფილეების სისხლია. მოწყვეთავდა სისხლი კედელბიდან. პალატის ქვებიდან. მოტრიალა მარიამი გასატყვევად, ძაგარამ გზა ველო გაიგნო. დიდი უდაბნო იყო. ხატრით დაფარული. სტედა თაიის კვალს, მაგრამ იერაია. მოგვლიდა ათასი სხვა იერ კიდევ. ტრევი ფეხის კვალი ყოველისმხრით მიდის. აოც თუ გზა, არც სადმე ბილიყი. უტყვად დათიკას ხმა ცისის. მარიამი უდაბნოს. თითონ არა სჩანს. გაიქცა მარიამი. უნდა თავს უშველოს.

ავადმყოფის ღრმა ამოკენესამ გამოაღვიძა. კვესოდა გაბმით, სასოყარკვეთით. მერე ძალა მოიკრიფა, ანაშნა რაღაც. როცა მარიამი დაინახა, სიტყვები ნაწყვეტად ამოისროლა.

— ბავში გახიხნე.. ფარცავი არაფერი მოხდეს.. ხეალე გაგზავნე. მთუარეთ. შენ თავსაც გაუფრთხილდი. სახლი არ გაციოთ.

იმავე დღეს გაიანე ბავში დიმიტრისა გაუფრთხილა.

ბავში გრძნობდა, რომ დიდი ხნით მიჰყავდათ და უარობდა. ჯერ ატირდა, შემდეგ საღაც გაიპარა და დაიშალა. მეზობლებში მოიკრიფეს, ყახში და ევენახში სძებნეს. ეგრესად ნახეს.

კაცო შორს არ წასულა. საწახელში ჩაქრა და, რომ არ მოსწყენოდა, წარბაც თან ჩაიყვანა.

ეზოდან ესმის როგორ უთახიან. ეცინება, რომ ასე ახლოა და მიწაც ვერ იპოვს. გრამოს, რომ სხვაგან მიჰყავს. სხვაგან რომ არ მიდიოდეს, არც საგალო წითელ ხელთს ჩააქმევდნენ. უთახონ რამდენიც ელდა. ყავით გადახურულ საწახელში ეკენას რა სჯობია.. მით უფრო მამინ, როცა წარბაც აქა და ისიც მხიარული. გასტრული წევს კაკო. წარბა კი საწახელში ნეზირობს. გაიბრუნს და გამოიბრუნს, ჩაეღვება პირს ახალ ხალათში, სწიწავს გასაგლეჯათ. კაცო იცინის, მაგრამ ისე ჩუმი, რომ მხოლოდ თითონ ესმის. წარბა ბოლოს მოლაღაც გამოდგა. უტხად წულის წევრს ჩაფრინდა, თითვე უტხინა, და როცა კაცომ ფეხი გაჭკრა, ესტე თამაზობათ მიიჩნია და მხიარულად დაეყვია.

კაცოს მიაგნეს, ამოათრიეს და წაიყვანეს. სოფელში მრავალი დაეკადდა დათიკა კსკაკო.

როცა სენმა რამოდენიმე კაცი იმსხერნა, მამინ დაფრთხნენ. ავადმყოფს შინაურის გარდა აღარავინ ეკარებოდა. მოგვლელებსაც გაუბრუნდნენ. ვინც მოკვდა, ისე გასენდა—სატრალად არავინ მიკარებია.

მეშვიდე დილას მეზობლებმა მარიამის ხმაიანო ტირილი გაიგონეს.

მეშვიდე დილას მეზობლებმა მარიამის ხმაიანო ტირილი გაიგონეს.

მეშვიდე დილას მეზობლებმა მარიამის ხმაიანო ტირილი გაიგონეს.

მეშვიდე დილას მეზობლებმა მარიამის ხმაიანო ტირილი გაიგონეს.

მეშვიდე დილას მეზობლებმა მარიამის ხმაიანო ტირილი გაიგონეს.

მეშვიდე დილას მეზობლებმა მარიამის ხმაიანო ტირილი გაიგონეს.

იმ დღეებში ასეთი ტირილი რამოდენიმე სახლიდან გაისმა. ჰკიდონ სასოწარკვეთით, როგორც უდაბნოში მატოვებულნი.

დათიკა მშვიდად მოკვდა. უკანასკნელ წუთებში აღარ სწუხდა. მხოლოდ ერთხელ ითხოვა კარი გაეღოთ. თვალში ბნელოდა. თვალს ნათელი ვერც კარებებიდან შემოსულმა მზემ შემატა: იწვა უძრავად, თვალდახუჭული. მერე უეცრად გამოიხედა, სცადა რაღაც ეთქვა. ტუჩები შეიკრუნა, მაგრამ ბარიამ ვერაფერი გააჩნია. დათიკამ მხოლოდ შეხედა ცოლს, თითქო წყრომით, თითქო უმადურმა და როცა ამის შემდეგ თვალები დაკეტა, მეტი აღარ გაუხელია.

დათიკას ქოხში ლაზარე დაუძახებლად მივიდა.

მას აქეთ, რაც ავადმყოფობა სოფლებს პოედვა, ლაზარეს საქმე გაუჩნდა. ყველა-საგან მითრევებულ ჭირისუფლებს დამარხავა. ეხმარებოდა. ჯანსაღებში ლაზარეს ადგილი არ ჰქონდა. სამაგიეროთ იმ სახლში, სადაც საფრთხივით მიცვალებული ეგდო, თამამად შედიოდა.

ლაზარე დაძახებას არ საჭიროებდა. სადაც მიწვდებოდა, დროით მიაკითხავდა. ხანდახან ერთ დღეში ორ სოფელში გადისევა უხდებოდა. დაუზარებლად მითხარბობდა ყოველ დროსა და ყოველ ამინდში. დაადგესოდა გზას ბუტბუტით. რაღაცას ელაპარაკებოდა თავის თავს. ხმის გამცემი მაინც არავინ ჰყავდა. ყველა და ყველაფერი გაურბოდა. ლაზარე მუდამ თითქო სიცალიერეში აბიჯებდა.

ეზოში ლაზარეს შესვლას მარიამი მოთქმით შეხვდა. დათიკას სიკვდილში საბოლოოთ თითქო მხოლოდ ახლა დარწმუნდა.

სხვის მწუხარებას მიჩვეულმა ლაზარემ ქალს ტირილი აცალა, მოთმინებით ჩამოჯდა კარის წინ ქვეზე და როცა ჭირისუფალი დაჩუმდა, საქმის მცოდნე კაცის კილოთი უთხრა:

— გასვენება შაბათამდი არ მოხერხდება. კუბო საყიდელია... საფლავი უნდა გაითხაროს...

ქოხს თვალი მოაღწია. ეზოს გადახედა. თვალებით ყველგან მოიფათურა.

— ღარიბი გლეხი ყოფილხარ... ბევრს არ გამოგართმევ... ორი დღის ხარჯი და... თვალები ეზოს ბოლოში ჯაჭვით მიმულ ტახზე შეჩერდა.

პარასკევს ლაზარემ მარიამთან დაილაშა. შაბათს დილით გაღვიძების განაპირას მიწა მოჩიჩქნა და მალე სახლში დაბრუნდა. თმაგაშლილი მარიამი ქმარს დასტიროდა.

მარიამის ტირილში ლაზარემ წაძინებაც მოასწრო. როცა კივილით გაღვიძებულმა ცას შეხედა, მზე შეუადღის დაინახა. ადგა. სადილი მოითხოვა.

— წუხანდელ ვახშიდან ღვინო არ დარჩენილა. — ცალიერი დოქი ქალის ყურთან შეაწვდოდა და ქურის მოსათხრელად თითონ წავიდა.

ღარიბი სუფრა ქონდა ლაზარეს. წინილი, ყველი და ვახშიდან მორჩენილი ქაღი, უგებურად ღეჭდა. ყელში გაჩხერილ ცივ ქაღა ღვინოს აყოლებდა.

— კვდარი გიკნოვოს, ცოცხალი კარგად გიმყოფოს! — ჭიქას ხშირად სცილიდა.

ტირილს შეჩვეულ ყურს არ აწუხებდა ნა, როცა მარიამი კუბოს ფიცარს თავს ურტყამდა.

— ყველა სიკვდილის შვილები ვართ, ჩემო დედა. თავს რად იხეთქ... თავსახეთქი საქმე იმას აქვს, ვინც ცოცხალია. მაგას რა უჭირს. შენი ქმარი მოსვენებულად არის. მაგას ქვეყნის აღარაფერი ეკითხება. არხეინადა... რას იზამ, ყველას ერთი ბოლო გვაქვს... ხუთშაბათს ერთი კაცი გავიტანე. ცოლიც არ მიჰყარებია ძუძუმწოვარა ბავშვს გადავდებო... საუტუნო სასუფეველი დაუმკვიდროს ღმერთმა იმ ქვეყნად შენს მიცვალებულს!

ნახევარ დოქზე დასულ ლაზარეს ენა უფრო აეშვა. მისთვის სულ ერთი იყო — უსმენდნენ თუ არა. უდღევრძელა ცოცხლად მყოფნი, უტკონა მკვდრები.

— შევიღვივო ხომ დაგჩა? მაშ არაფერი გიჭირს. დამტირებელი გეზრდება. ჩემსავით გაპარტახებული არ ყოფილხარ.

სახლი გაქვს და კარი. მე არაფერი მაქვს და არავინ მყავს. ღმერთს მაინც არ ვმადუარი. თუ ასე ნებაგს, ასე იყოს. მე არ ვეწინააღმდეგები. ჩხუბის თანხა მთავრად მიწავს. ცდი ბოლომდე, ვნახოთ რის მიზანს მიყვარს. მხრები აიჩნია. ჩაიხიოთნითა.

— ან რა უნდა მიქნას? ჩემთვის მეაც-ლის ის? არ გეტყვია არაფერი! მე ცალკე ვარ, ის ცალკეა. მე ჩემთვის ვარ. ხანდახან მხოლოდ ის მაქვს ფიქრად — როცა ჩემი დრო მოაწევს, მიმიღებს ზეცა თუ არა? არ მიმაღებს... ვიცი მე, არ მიმიღებს. გაშლის უფალი დეთარს, ჩახედვს და გაკვირდება: ასეთი კაცი არსად მეგულებოდა, საიდან მოვიდა, საიდან გამოჩნდაო? მეც აედგები და მიწაზე დაგვრუნდები. აბა არ მქონია მე ადგილი? ჩემმა სულმაც ჩემმა ხორცივით იხეტიალოს? ანასულ ჩემ საქმეს! დაგვრუნდები და ვიხეტიალებ... ხეტიალით დაძაგის ვინმე თუ? ამა!...

ცას შეხედა და გაუცინა. მერე დაისხა და დალია.

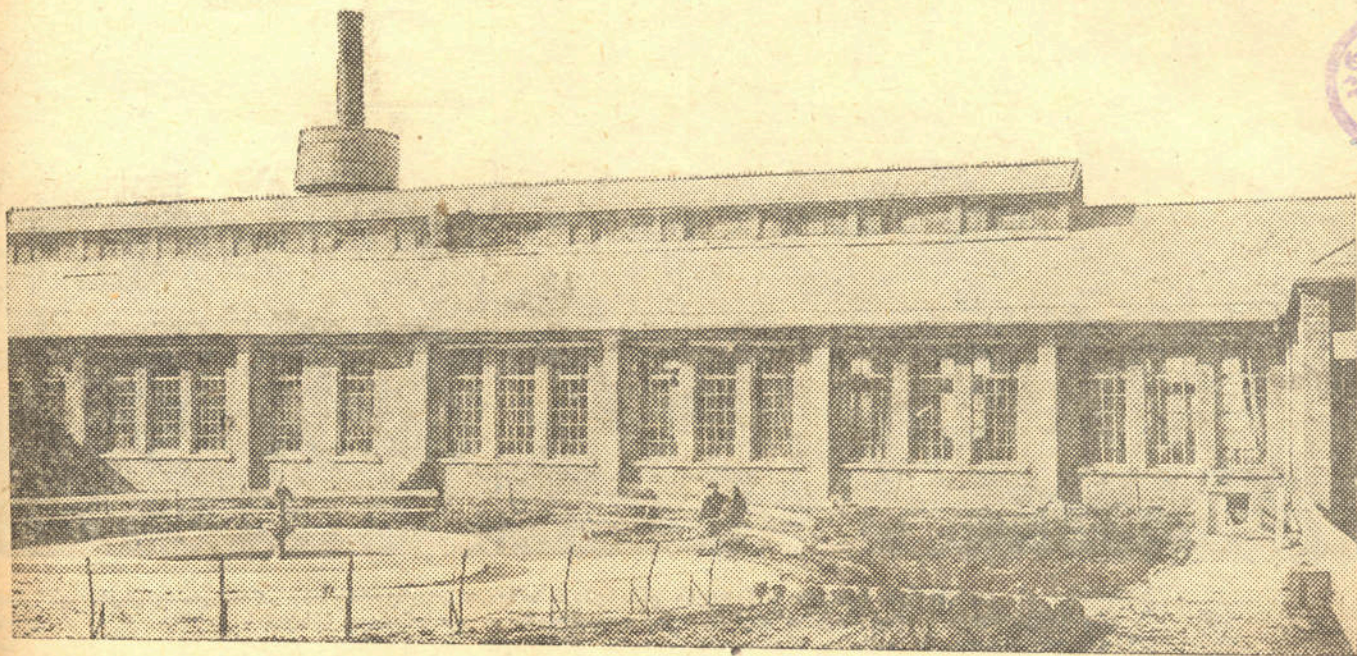
— ღმერთმა მიცვალებული გიკნოვოს, ნათლიდედა!

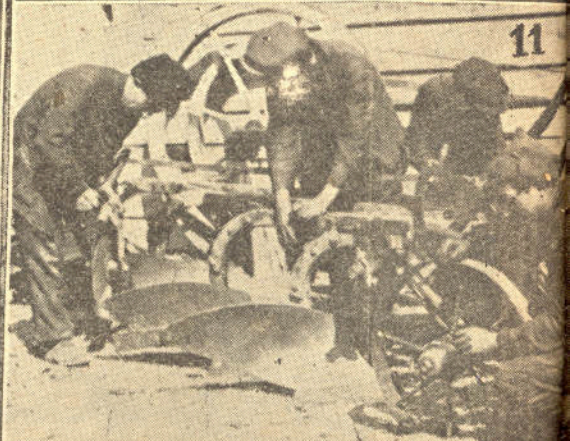
დოქში ღვინო კიდო იყო დარჩენილ ყველს გამოზოგვით სჯამდა, რომ დასაყოლებლად ყოფნოდა. ეზოს ბოლოში დაბმული ტახი ასაწყვეტად იწევდა. შიოდა და ყვიროდა. უყურებდა ლაზარე ტახს და არ მოსწონდა.

— ცხოველის მოვლა კი არ გცოდნია, ნათლიდედა. ცალიერი ძვალია, უსუტკარი ღორი ძალზე უგემური საჭმელია. ღორი ასე არ უნდა ცმუტავდეს. ღორი დანჯი უნდა იყოს. ჭონი უნდა ადინჯდეს, მშვიერ ღორს რა დაამშვიდებს? მშვიერი ღორი მგელზე უფრო ავია... ღმერთმა ბარაქა მოგცეს, მოკეთე გიმრავლოს, მტერი და ორგული ასე დალუპოს!

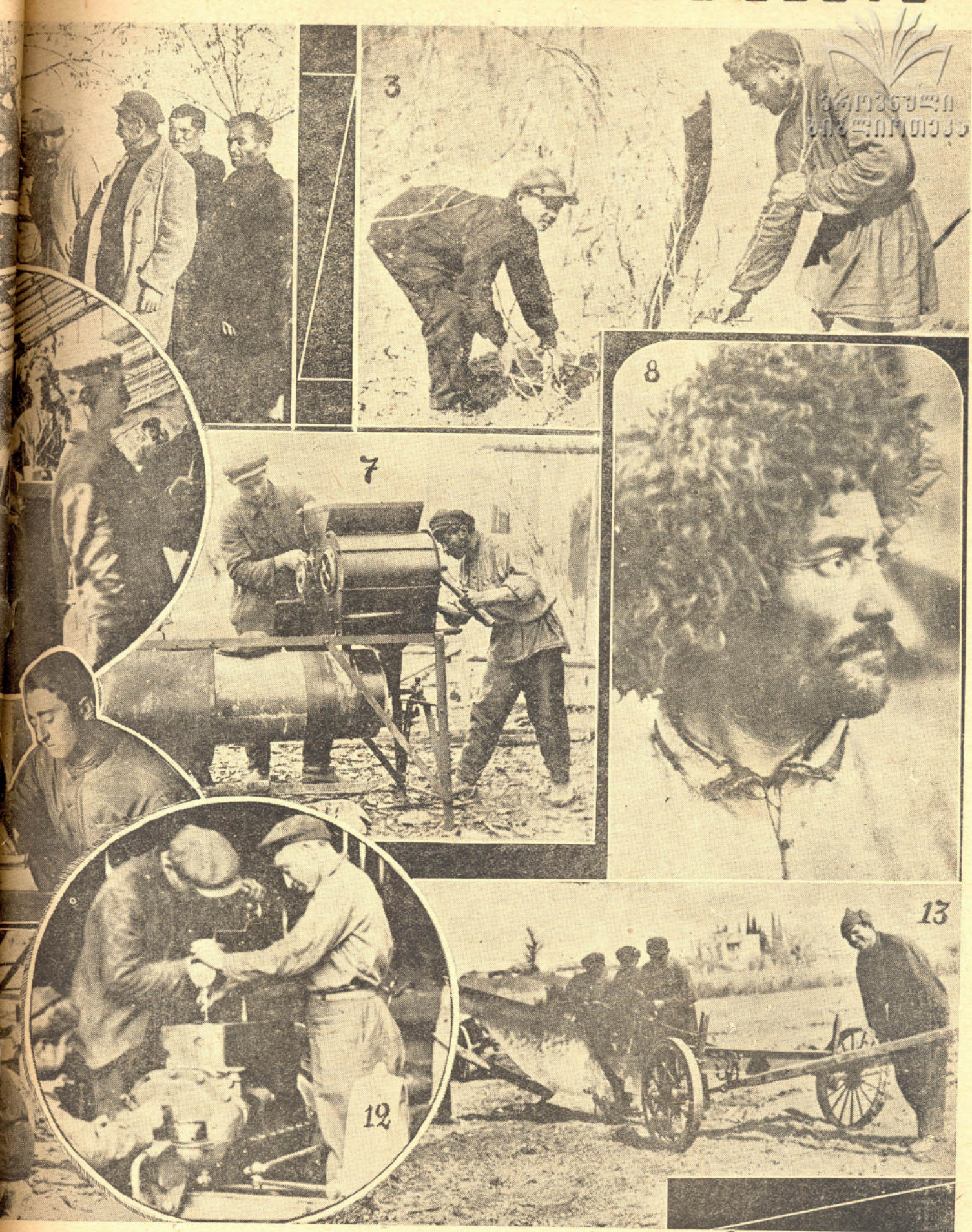
ჭიქა თავქვე დაამხო და ადგა. კუბო ურემზე დადევს. ხარებს ლაზარე გაუძღვა. ეკლესიის აღმართს აუღვინ.

— წადი შე სამგლე! რავე იზნიქება წელში! — შოლტავდა ლაზარე ხარებს. ურემს თმაგაშლილი მარიამი მისდევდა.

სურათები—1. გურჯაანის სკოლის მოწაფეები ეხმარებიან საშეფო კოლმეურნეობა „წითელი ვარსკვლავის“ ნიადაგის გამოიტანა გადაწვევითილება ჩაატაროს საგაზაფხულო თესვა განუსაზღვრელი სანარდო სისტემის ნიშნით. 2. ამერიკული ვაზის რებს საგაზაფხულო თესვის, 3. სოფ. დვრის კომკავშირელი ესაუბრება ადგილობრივ გლეხებს დასილოხებულ საკვების ისათვის. 4. გურჯაანის კოლმეურნეობა „წითელი ვარსკვლავი“-ს კომკავშირლებმა ზედმეტ საათებში შეაქეთეს სამი ტრივის ჩასატარებლად. 5. საგაზაფხულო სამუშაოები ზოგჯერ რაიონში, 6. სოფ. დვრის საგაზაფხულო კამპანიისათვის უშვს კოლმეურნეთა დახმარებლად, გუთნების შეკეთებაზე. 7. კოლმეურნეობა „წითელი ვარსკვლავი“-ს (გურჯაანის რაიონი) და „წითელი ვარსკვლავი“.

ადებაში ტექნიკური კულტურებისათვის. 2. გურჯაანის რაიონის ხელმძღვანელთა კონფერენციის მონაწილენი. კონფერენციამ
 აღდგენაში. 4. ველისციხის (კახეთი) კომუნის ხელმძღვანელი ან. ხუროშვილი, რომელიც თავის რაიონში პირველი ატა-
 მენელობაზე. 6. საკურორტო სამმართველოს სანერგეში (ბორჯომი) დიდი მუშაობა სწარმოებს საგაზაფხულო კამპანია-
 დამკვეთი კომპლექსი ან. თვაური, რომელმაც პირველმა შექმნა დამკვეთი ბრიგადები სოფ. ჯიშითში საგაზაფხულო თეს-
 საზეთო სპეციალურ ნომერს. 11 ამიერ-კავკასიის სახპოლიტსამმართველოს ბრიგადა, რომელიც გაემგზავრა გურჯაანის რაიონის
 ბრიგადები ათავსებენ სახ. სამ. იარაღების შეკეთებას. 18. სახ. სამ. იარაღების შეკეთება მინდორში გასვლის წინ კომპლექსურად.

გმირი სიმღერით ღაიზადება

(ნაწყვეტი)

გმირი სიმღერით

დღეს აქ, ჩემს მაგიდასთან მოხდება ისევ შეხვედრა დოქტორ შტოლცენბერგთან. ის მოვიდა აქ არა მაღალხედილი აირებით, არამედ ახალი გამოკვლეებით, „ფერადი ღრუბლებით“. მოუხმინოთ მოქალაქე შტოლცენბერგის ახალ წინადადებას.

„1917—1918 წ. ლაბორატორიებში სწავრ მოვლდა სხვადასხვა ცდები ფერადი ღრუბლების მისაღებათ, რათა საშუალება გვექონოდა მოგვეყვო სროლის იმიტაცია. მაგრამ ამ ცდის შედეგები სამწუხარო აღმოჩნდა.“

გასაგებია, რომ ეს სამწუხარო შედეგები მოსვენებას არ აძლევდნენ დოქტორ შტოლცენბერგს. ამის შედეგად ჩვენ ქვემოთ ვკითხულობთ:

„დოქტორ გ. შტოლცენბერგის ქიმიური ფაბრიკა აგრძელებდა და ანეითარებდა ამ სფეროში აღმოჩენას. მნიშვნელოვანი ნაბიჯი გადადგმული იყო მაშინ, როდესაც დარჩნის, ნალექი გათბობის შემდეგ შეუტარეს მღებავ საგნებს... ამ გზით იყო შექმნილი ის მოწყობილობა, რომელიც აირს აძლევდა არაჩვეულებრივ ლამაზ ფერებს და იძლეოდა დიდ ეფექტს. ამ უკანასკნელს გარდა იმისა რომ შეუძლია სარგებლობა მხოლოდ აირს, შეიძლება აგრეთვე გამოყენება დღესასწაულების დროსაც (იქ ამ ყველაფერის ღრუბლებს შეძლებისდამხედნა, როგორც სანს, სასიამოვნო სუნაც უნდა ჰქონდეს).“

6.

ჩვენ ნუ დავინტერესდებით, თუ დოქტორ გ. შტოლცენბერგმა როგორ უნდა შეეძინა ეს ფერადი ღრუბლები. ჩვენ ვიცით რა დღეებში უნდა აქვს მის ფერად ღრუბლებს, ანუ ჩვენ გავიგებთ, რომ მოქალაქე შტოლცენბერგი არა მარტო განთქმული სწავლულია, წმინდა მეცნიერების ადამიანია, არამედ საკმაოდ დიდი ესტეტიური მოთხოვნების მქონე პოეტიკურად, სწორედ ამიტომ არის ის.

შემდეგ წერილში ენერგიულად ანეითარებს აზრს, რათა აუცილებლად შემოღებულ იქნას უფრო ლამაზი აირების ნიღბები. აქ სიტყვა თვით დოქტორ შტოლცენბერგს დაუთმობთ:

„დღემდე მიისწრაფოდნენ მიეცათ აირის ნიღბისათვის საშუალო ხასიათი, ე. ი. — მიეცათ ომისათვის ნიღბები, რომელიც სრულიად შეცვლიდა და გამოუტნობელს გახდიდა სახეს, მისცემდა მას საშინელ გამომეტყველებას. ამას ადგილი ჰქონდა ჯერ კიდევ პირველყოფილ ხალხშიც. ისინი უღებავდნენ სახეებს ჯარისკაცებს, აცემდნენ ნიღბებს და სხვადასხვა სამხედრო ტრასაცემებს. ნიღბებისადმი ასეთ დამოკიდებულებას ეამჩნევთ საბჭოთა რუსეთში; ბურჟუაზიის მოწინააღმდეგე ქვეყანაში, სადაც ასეთი ნიღბები კეთდება დიდ ქალაქებში რუსი ქალების მიერ.“

მაგრამ, თუ ეს წმინდა მეცნიერება არ არის, მაშინ ყოველ შემთხვევაში ისტორიული წინამძღვრია.

გერმანული სამხედრო ნიღბები ასევე იწვევენ შიშს ქალებსა და ბავშვებს შორის, ხოლო ამ ნიღბის დამტარებლებს ძალზე აქვთ განვითარებული დაცემულობის გრძნობა.

გასაგებია, რომ აქ აუცილებელი უნდა დავებაროთ. ამ სახით გაგრძელება არ შეიძლება. შიში და საშინელება ომის წინაშე. ეს სრულიად დაუშვებელია. თვით ქალებისათვის, ბავშვებისათვის ომი უნდა გახდეს სასიამოვნო სანახაობა. ამ საკმეში, რასაკვირველია, არ შეუძლია არ ჩაეროს დოქტორ შტოლცენბერგს. ძირს ნიღბები, რომლებიც შიშს და საშინელებას იწვევენ. შტოლცენბერგის ნიღბები გაეს იმ ნიღბებს, რასაც ყოველი ბავშვი ხედავდა ან თვითონ იხუთავდა სხვადასხვა დღესასწაულების დროს. ამიტომ გასაგებია, რომ ყოველ ბავშვს შტოლცენბერგის ნიღბებით და აირებით მოგებულნი ომი მოეჩვენება „შვენიერი სანახაობა“. ყოველივე ეს მომსახურება.

არავცო როგორ ადიდებულხარ, როგორ ხევიან ხენი ხმაინი, არავცო ჩემო, გამხმარა მუხა—

და ჩაჩხილა ხევში ხრიალით... — აღარ მოეხმის ატეხილ ქალებს, ქოხმანებიდან გლეხური ზარი, სხვა ჟრიაშილი დადა ზარებზე, და სხვა სივრცეში გაშლილან გზანი..

დაგვინგრევია კოშკები შენი, დროვ,

გარუჯული — შენი სიშავე, — დაგვიაგრევია სისხლით ნაშენი კედლები — შემხმარ სისხლის ნიშანით.. დაგვინგრევია...

— ღონებებს დარჩენილს, გრძნობებს მოტანილს წარსულ ყოფიდან, გამოვაცალეთ ქარმაგი ბენი, და თლნი ზარით ჩამოხმოხილან!

არავცო ჩემო, ადიდებულხარ, მოგაქვს ზარიან ზვირთების დენა, — არავცო, ხედავ ბიჭები ქუხას, გმირი იზრდება და იბადება!

მოიტათ, გულზე — როგორც დადარი, გადმოხაყრეთ სიძღერა ჩქერად, მოიტათ, ხალის გადამატარეთ, მე თქვენი ხმის და სიმღერის მჯერა! მოდით ბიჭებო ისე იმღერეთ, რომ ჟრუხანტლი ძარღვებში წვეთდეს, ციცი ეს ხმები მომხვევენ ხელებს, — მომხვევენ ხელს და წამბაცებენ!

აბა სიმღერა!

სიმღერა ჩვენი — კომკავშირელი ბიჭო შავლეგო,

ლია იმისათვის, რომ მოისპოს შიში და ბავშვებმა შესძლონ ომის მხიარულად თვალის დევნება. შტოლცენბერგის მზატე ხილებები, რომელიც კარგად ზის სახეზე, რომელიც ასე მზატა, რომელიც სრულიად არ ჰფარავს პოროზონტს, რომლის ჩაცმა შეიძლება ერთი ხელითაც, ნიღბები, რომელიც გამოგონილია ასეთ გამოცდილ „წმინდა მეცნიერების“ ადამიანის მიერ.

გამსჭვრელი სამხედრო აირის ნიღბი, როგორც ამას ჩამოვდენიმე სტრიქონის ქვევით უწოდებს შტოლცენბერგი, გარდაქმნის ომს მხიარულ-ესტეტიურ მოვლედ.

მზატე აირის ნიღბები... ფერადი ღრუბლები... მაგრამ ასეთი პოეზია ჩვენთვის დრომოკმულია.

6.

ათასი ადამიანი ომის დროს ხედვობდა „ფერად ღრუბლებს“, რომლებიც ისეთი „მარგო“ საცხოვრებელი ადგილი იყო, რომ არც ერთ ჩვენგანს აო სურდა ამ ადგილის კიდევ სხვა დროს გაცნობა. იქ იყო ლურჯი, ყვითელი, მწვანე ღრუბლები, მთელი სივრცე აღნიშნული იყო ლურჯი, ყვითელი, მწვანე ჯვრებით, იყო ჯვრების კომბინატი, ეს იყო არრების ქაობი. ამ ღრუბლებიდან არ ბოუნდებოდნენ ცოცხალნი, იქ არ შევლოდა არავითარი აირის ნიღბი, ფილტვები და სხვადასხვა დასაცავი საშუალებები, იქ არ შევლოდა არავითარი სპეციალური წყალში ჩასაყრუქმელავებელი ტანსაცმელიც კი. იქ ცოცხლად იხრწებოდა ადამიანი, სისხლი ოფლით ერიადა მოსდიოდა. თვალები ბუდიდან მოსცივოდათ, სასო-წარკვეთილება გრცელდებოდა... ყოველივე ეს ხედვობდა წყალად იმას, ვინც იქ მოხვდებოდა. ამის მოგონებით გაგივრდებათ ხელიდან ქალმის წყერი და იძულებული ხართ ახსოვდეთ.

შეძახილებით აიშლებოდა

ხუთწლედის ბენი ამოვანეთო! მოდი და გულზე გადმომაყარეთ ეგ ზარიანი ყიჟინის დენა, სიმღერის ღვარი დაუშვით ღარებს — გმირი სიმღერით დაიბადება! — ის იბადება არა გუთნურის, არა ქართველურ მხედრულის ზარში, შრომით და ბრძოლით კადდება გული, ის აღარ არის, რაც იყო შარში!

არავცო ჩემო, ადიდებულხარ, მოგაქვს ზარიან ზვირთების დენა, არავცო ხედავ ბიჭები ქუხან, გმირი იზრდება და იბადება! იმღერეთ მძებო! იმღერეთ დაღვან იშლება, ტუდება გლეხური ყამირის, — უწინ შავი კოშკები მდგარან, და ზანზარდება ჟამი მრისგანე. გასწით, ამართეთ, ასტეხეთ ბრძოლა, ახარეთ ტვერი სოციალიზმის, ასტეხეთ შეხლა მეტოქე — მძორთან, და გაიმარჯვეთ ველურ ყამირზე! — რომ ეს დღეები, სიმღერა ჩვენი, სოციალისტურ ულორტების ყრმობა, — გადაიშალოს გმირის მარჯვენის, უმაგალითო ბრძოლის მოთხრობად... ამბად — რომელიც გადუვლის მყოხადს, და, მოავონებს განვლილ ცხოვრებას, ძმებო, ჩვენი ხმა — ჩვენი მოთხრობა, შეხლა და ბრძოლა ემასხვრებათ! არავცო ჩემო, ჩვენი მოთხრობა, გადმოვილია ბრძოლის რვეულად, ჩამოხმოხილან აჩრდილი ყრმობის, და ძველი ქვეყნის კოშკი რღვეულან!

ბ. შატბერაშვილი.

ფერადი ღრუბლები... ფერადი ღრუბლები...

7.

რას უნდა ნიშნავდეს დოქტორ შტოლცენბერგის ფერადი ღრუბლები.

ნიშნავს თუ არა ის მშვედობიანობას, განიარებას? სხვადასხვა ფერის ტრეტები, რომელიც ასე საიდუმლოთ ირხევა ჰაერში, მშვედობიანობის სიმბოლოებით, თუ ეს ფერადი ღრუბლები, რომლებიც უმეზრთობიან ჩვენს გარემოში, ნიშნავს...

ფერად ღრუბლებს „შესაძლებლობის საზღვრებში უნდა ჰქონდეს სასიამოვნო სუნე“...

სიკვდილი, რომელიც მოუვადება დოქტორ შტოლცენბერგის ლაბორატორიაში „სურნელოვანი და მომხიბლავია“.

ფერადი ღრუბლები იმის ნიშანია, რომელიც გვაცნობებს, რომ ომი არ მომცდება. ომი იძლევა სიკვდილის ნიშნებს. იგი უშვებს წარსულის სურნელებს, მისგან ჭრის მომავლის სიოც.

ფერადი ღრუბლები... იქმნება ახალი საიდუმლოება. სიხმარია... აღფრთოვანებასაც წვდება. აუზი, რომელიც ბრწყინავს სხვადასხვა ფერადი ტრეტებით, სურნელოვანი წვიმა მფრინავს ცისარტყელა. შეიძლება ამ წმინდა მეცნიერების ადამიანმა შესძლოს კიდევ ამ საიდუმლო ფერად ღრუბლებს შეუერთოს საიდუმლო მუსიკა და საიდუმლო ფიგურები.

ფერადი ღრუბლები, საიდუმლოება. ახალი საიდუმლოება, რომელიც გარემოცულია ომით. ყველა ეს საიდუმლოება, რომელიც ზურგს უმაგრებს ომს, უნდა დავამსხვრიოთ.

ჩვენ უნდა დავფლეთოთ ფერადი ღრუბლები.

შტოლცენბერგის უპირადი ღრუბლები*

1.

ომი შენს წინ მაგიდაზეა. ომი შენთან არის — წიხი, გვირგვინი, ირგვლივ, საითაც არ გაისვდა ყველგან ომი. შენს მხედველობას არ დასაქირდება ხანგრძლივად ხე-ტალღი, ზედმეტი იქნება ადგილიდან დაძვროც კი, დაბრჩი იქ, სადაც ამ წუთში იკრავები. აიღე და წაიკითხე.

2.

კრებული, რომელიც შენს წინ მაგიდაზე დევს — „მემორი კეტიუგა“, ქიიკოსე-ის გახეთი—1931 წლის 24 იანვრის № 50. მასში 461 გვერდზე მოთავსებულია დოქტორ გ. შტოლცენბერგის წერილი: „ფერადი ღრუბლები“. ადგილი შესაძლებელია არც გასსოვთ დოქტორი შტოლცენბერგი. სოფენსენებთან, ის ისტორიული პიროვნებაა.

3.

1928 წლის 21 მაისს პრესაში გამოქვეყნებული იყო შემდეგი ცნობა: ვოფეს სტრა-ნეზე გერან სტოლცენბერგის ქიიკოთი და პოეტი ტერიტორიაზე, დაზიანდა ტანკის ელემენტი, ეს უკანასკნელი სახსრად იყო მალე-იხილეს აიოთი — ფოსფორით. საწარმოავი-აიოთს ტალღები ღრუბლებივით გაეშარათ პრედიო აღმოსავლეთ კარის მხოვებითი-ვლქელსებურგის იმპაროთლებით. იქედან-კა მანებურგის ნავთსადგურისაკენ, ქალაქ-აბსტურგისაკენ.

ერთი დღის განმავლობაში მკვიდრით და-საღებულ ძუღალთა უბნებში ბევრი ასეთი აღნიშანი მოიქაშა. იმულებული გახდნენ თოქანდული ხალხი გადაეყვანათ საავად-იყოფოში. ცნობამ: ქალაქს უახლოვდება-გახის ღრუბლები, გაბოიწყია დიდი ადელ-ცება. მცხოვრებლების უმრავლესობა რჩე-იოდა ქუჩებში, რათა თავიდან აეცილა-ოთახში მოსალოდნელი სამინფო სიკვდი-ლი. მძიმედ მოწამულთა შორის გარდაიც-ვალა რვა კაცი. მხოლოდ იმის გაძო, რომ-ყმედგე ქარმა შეუტყვალა მიმართულება-აირის ღრუბლებს — სამხრეთ აღმოსავლე-თისაკენ და გააფანტა ის ლინენბურგის ვე-ლის მიმართულებით, გადაარჩინა მცხოვ-რებლები მოსალოდნელ უბედურებისაგან.

4.

მაშინ მე გავიცანი დოქტორი გ. შტოლ-ცენბერგი. მოქალაქე შტოლცენბერგის კან-ტორა მოთავსებულია ჰამბურგის ერთ-ერთ საუკეთესო ქუჩაზე — მენკებერ-შტრასე-ზე.

გ. შტოლცენბერგს უცდით მისაღებ-ოთახში. აქ იწერენ მნახველის გვარს და-რა მიზნით ესტუმრები. დოქტორის ნახვა —-რის შემდეგ შეგიძლიათ შეხვედით...—კან-ტორაში სულ რამოდენიმე კაცია, შთაბეჭ-დილება ისეთია, თითქოს ყველა-ესენი ნათესაური დამოკიდებულებაში-იყოფებიან მოქ. შტოლცენბერგთან. წაიშოსდეგი კონსტრუქციის ქალი, რომე-ლიც საწერ მაგიდას უზის, მოქალაქე-შტოლცენბერგის ცოლი გახლავთ. ქმარი-„ერთი წუთით გავიდა“ — აცხადებს იგი-გაბოთქვამს უქაყოფილებას პრესაზე, რ-იველიც მისი აზრით ტენდენციურად აშუ-ქებს ავლენებს. შავი უმაღლესი მეფობის-ამ ქვეყნად. ქმრის მთელი რიგი დამსახუ-რებანი დღეს დაიწყებულია. ქალი დე-ვალა. თუმცა იმ წამსვე იგრძნობ, რომ-ზოგიერთ საკითხებს გვერდს უვლის და-ცდილობს არაფერი არ წამოსცდეს მის შე-სახებ. დოქტორ შტოლცენბერგს, როგორც-სწანს, განსაკუთრებული დამოკიდებულება-უნდა ჰქონდეს რიხსვერთან. დაგვიფიყ-და ერთი წერილმანის აღნიშვნაც: მოძრა-ეუთებზე შეიძლება ადვილად წაიკითხოთ—„მადრიდა“.

*) შტოლცენბერგის „ფერადი ღრუბლე-ბი“ იოპანეს ბეგერის უკანასკნელი მოთხრო-ბაა. მასში ავტორი ახერხს ბურჟუაზიის-თვალთმაქცურ მზადებას ომისათვის, მორი-გი სისხლის ღვრისათვის.

რას ნიშნავს ეს. რა საერთო უნდა ჰქონდეს-შტოლცენბერგს ისპანიასთან. მადრიდა.

და აი შემოვიდა შტოლცენბერგი. მაღა-ლი, გახადარი, ძველი დროის სწავლულის-ტიპია. მოგაგონებთ ვილჰელმ 1-ლის ამა-ლის ერთ-ერთ წევრს. იგი სტოვებს კარგ,-ნდობით სახსრად აღამიანის შთაბეჭდილებას-ამ ცისფერივალემა ადამიანს ასეთი თვა-ლებით არ შეუძლია ბუზის წყენაც კი. ამ-ნაირად ის სდგას ჩემს წინ უდანაშაულოდ-წამებული, მისი სახე დაქმნულია მრავალი-ჯავრისა და მუშაობებისაგან.

მდგომარეობაში, რომლის შესახებ მას-არაფერი არ უნდა ეთქვა, მიყვანა იგი ამ-ტრალედიამდე. შტოლცენბერგი „წმინ-და მეცნიერების“ ადამიანია. ის მხო-ლოდ ამით იყო დაინტერესებული, მხო-ლოდ „წმინდა მეცნიერებით“ — სახელ-დობრ კი: მალერბოელა აირის პრო-დუქციის შექმნით და ორგანიზაციით. ომის-დროს მოქალაქე შტოლცენბერგი გენერა-

სინდისის გარეშე გასცემენ მათი სამის ყო-შეგება ამ წრეს, უნდა მათი წინააღმდეგ-შორს...

მაგრამ აი თანდათანობით მისი სამის ყო-ველი მოხატულობა ღებულობს ისე უწინ-დელ გამოხატულებას, — სახე ნილაბათ იქ-ცევა,—ადამიანი, რომელიც ქნის აირებს. თვითონ უნდა გადაიქცეს ნილაბათ, თუ კი-სურს, რომ მისმა ხელობამ არავითარი ზიანი არ მიაყენოს პირადად მას. ის უნდა გა-ხდეს მიუწოდებელ ნილაბათ.

ნილაბი მოგვითხრობს

ასეთ უბედურებას შეუძლია გამოიწვიოს-მხოლოდ სიბრალული და მუშაობა. არც-ერთი ადამიანი არ თანაუგრძნობს მსხვერ-პლს ისე, როგორც მე. მაგრამ ეს ხომ აუ-ცილებელია, დიან აუცილებელი ხარკია, რომელსაც იხდის ყველა მეცნიერული აღ-მოჩენა, წმინდა მეცნიერების თვითმული-მიღწევა. და რაც უნდა დიდი იყოს სიკვდა, არ შეიძლება დაივიწყოს დიდი მიღწევა

ხეების დაცურება მდ. ბზიბზე

ლურ შტაბის განკარგულებაში იმყოფებო-და. მან აიღო მადრიდაში ფაბრიკა. ის საე-რთოდ აგებს ასეთ ფაბრიკებს. რიგების-წინააღმდეგ ბრძოლაში გამოყენებულ იქნა-მისი აზალი აირები.

გულმოდგინეთ ვათვალისწინებ. როგორც-სწანს, ასე გამოიყურება „წმინდა“ მეცნიე-რების ხალხი, არაფერი არ გეცემთ თვალ-ში: შეუპოვებელი, ნაცრისფერი, დინჯი. შეიძლება ესაა გრძნობს შტოლცენბერგი-იმას; რომ მისი სახე ყველას პირზე აე-რია. მან მაღლყო „დიდებას“, გამოეყო, და-შორდა საზოგადოებას და მოექცა კულისე-ბში. მისი დამსახურება ატარებდა ყოველ-თვის სხვის სახელს. დღეს კი მის სახელს-სწავებლიან, ემუქრებიან... განა ეს საეჭარისი-არ არის იმისათვის, რომ მან გადალახოს-უწინდელი საზღვრები, ერთხელ და სამუ-დამოდ დამსხვრიოს თავისი სიჭრუხე.

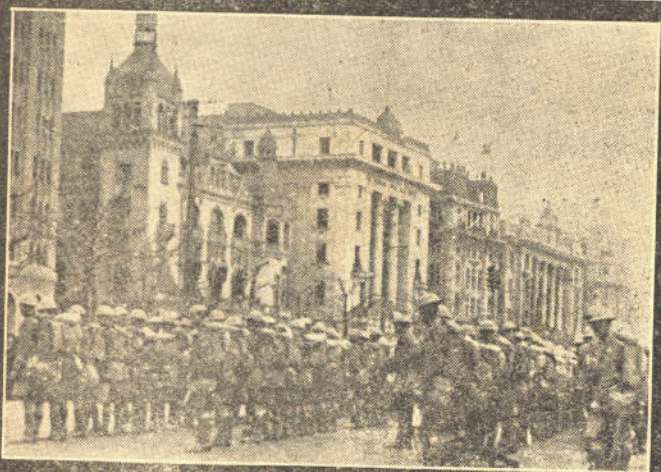
მან იცის ის საიდუმლოება, რომლის გა-მოხმადურებას შეუძლია გამოიწვიოს დიდი-არეულობა. როგორც სწანს, მოქალაქე შტო-ლცენბერგი თავდაპირვლია.

და აქ საკუთარ კანტორაშიც ის არ გრძ-ნობს თავს მშვიდით. წყრომა და მუქარა-აქაც იჭრება, კედლები საკმაოდ გამძლე არ-აიის, კარის სახელური მოძრაობს, შუშა-იჩხევა. მიყურებს და ფიქრობს — ვინ უნ-და ვიყო. რა კარგი იქნებოდა, რომ ესლა-ცოლის გარდა კიდევ სხვა ვინმე იყოს, რომელსაც ეტყოდა ყოველივეს. მან იცის, ძალიან კარგადაც იცის ყველა ისინი, ვის-თინაც ის მუშაობდა დღემდე, ყოველგვარ

ბიკ და ის დიდი სარგებლობა, რომელიც-„წმინდა მეცნიერულ“ გამოკვლევას მოაქვს-კაცობრიობისათვის.

ვეიკრობ — აცხადებს თუ არა მისი-აირებით მოკლულ რიგებს, ეს ნილაბი, რომლითაც იქცა მოქალაქე შტოლცენბერ-გი — აუცილებელ ხარკს, თუ ათელის მას-იმ სასარგებლო მიღწევათა რიცხვს, რომე-ლიც მოაგვს წმინდა მეცნიერებას კაცო-ბრიობისათვის.

ამით დამთავრდა ნახვა. წარმოიდგინეთ,-მე დამავიწყდა მოქალაქე შტოლცენბერგ-ზე. ეზლანდელ დროის მეხსიერებით ძნე-ლია ყოველი სახის დამასოვრება, რადგან-გარშემო ყოველივე სახსრა უახლოვრო სა-მინელებით, ირგვლივ ათასი წამებული და-დაჩაგრულია. როდესაც მე ვესწრებოდი-მოსკოვში მანგნებელთა პროცესს, როდესაც-მე ვთვალისწინებდი რამზნის და მის კამპა-ნიას, ბრალდებული შევამჩნიე ისეთივე ნი-ლაბები, რომელსაც ატარებს მოქალაქე დოქ-ტორი შტოლცენბერგი. მაშინ ბრალდებუ-ლობა სახეობდან აჩაჩეულებრივი ძალით-მოგლიჯეს ნილაბები. ნილაბი ქვეშ გამოჩ-ნდა ნაოქები, შეშინებულ კაცობრიობის-სახის ხაზები, რამდენიმე ასეულმა მუშამ-მოაწყო დემონსტრაცია, გამოუცხადა პრო-ტესტი ასეთ „წმინდა მეცნიერებას“, მაშინ-პროტესტის მსვლელობის დროს ნილაბები-ერთმანეთს მისდევდა. და ჩვენ დავინახეთ-კაცობრიობის მის გახარწილება, რომელიც-იმალეზოდა „წმინდა მეცნიერების“ ნილაბის-ქვეშ.

სურათზე ზევიდან ქვევით—მე-19 არმიის სარდალი ცაი-ტინ-კაი შტაბის ოფიცრებთან ერთად მოწინავე პოზიციებზე; სტუდენტების გამოსვლა ანტიიპონურ მიტინგზე შანხაიში; უცხოელ ჯარის ნაწილების პარადი შანხაიში, რომლებიც ჩამოვიდნენ სეტლმენტის დასაცავად; იაპონიის პატრული ხანკოუს ქუჩებში; „აღმოსავლეთის ბიბლიოთეკის“ ხანძარი ჩაპეიში. ცეცხლი გააჩენეს აიპონელმა ხულიგნებმა ჩინეთის ჯარის საპასუხოდ, რომელმაც წინააღმდეგობა გაუწია იაპონელებს.

ზ ა თ ჭ ი რ ო მ გ ა ა ქ მ ს გ ა ლ ლ გ ი გ ა ნ ტ ე მ ს

კვდება რაც იყო
დახვსებულ ნანგრევებიდან
მიდის იშლება
მკერდ გაპოზილ მთების ქანებად.
წელმა მოხარა
საუკუნის ავი თარეში
ბოლშევიკური,
არის განცდა და გაქანება.
და სადაც ეხლა,
ზათქი გააქვს მაღალ გიგანტებს

შევძახოთ შრომას,
რომ ტემპები მოსკდეს ღვარებად.
ყოველი წუთი
გეგმებშია გამოწოვილი,
წუთი რა არის
ისიც გახდეს შრომის ზიარი
არის შეტევა,
წინ ახალი გამარჯვებებისათვის—
დაზგიდან დაზგებს
გადასძახის ენტუზიაზმი,

ჰკივის დაზგა და...
ყოფილი ხმა ნანგრევებიდან
მიდის იშლება
მკერდ გაპოზილ მთების ქანებად.
წელმა მოხარა
საუკუნის ავი თარეში
ბოლშევიკური
არის განცდა და გაქანება.

ვერა შუგლაძე.

სახლი მთაწმინდაში

1892 წლის შემოდგომაზე, ქვემო მდინარეზელი ზღვრების კილითა, წყარო დაეწა სატაფანელ მეფობის ჩამოშლის შემდეგ ქსა სატაფროსა და დავიგვიდორე სახლს შინა ზეპარისსა. ტფილისში ჩამოსვლის შემდეგ ეგნატე ერთხელ მართლაც ზეპარა პეჩინის ბინაზე ცხოვრობდა.

ვის არ უტოვებია მის ბინაზე, ვის არ
შეუთვარებია თავი მის ქვერ ქვეშ.

შეიძლება ჩამოითვალოს უამრავი სახელი
ბი ქართველი მწერლების, პოლიტიკური
მოღვაწეების, თვითმკვრობელობისაგან ღე-
ნული რევოლუციონერების, რომელთათ-
ვის ზაქარია საბო მთავრისადაში ნამდვილ
თავგადასარს წარმოადგენდა.

ეს სახლი განსაკუთრებით ცნობილი იყო
ქართულ ბურსაში.

დაინტერესების ერთ უმთავრეს ობიექტს წარმოადგენდა ზაქარიას მდიდარი და იშვიათი ბიბლიოთეკა.

სერგეი შესი იახლოვეს ახალგაზრდა
კაცს. ხელს უწყობს, მფარველობს, აძევებს
სწავლაზე. ჩქარა ზაქარია უახლოვსი თანამ
შრომელი ხდება მისი გაკეთის. 1872 წლი-
დან იგი ათავსებს გაკეთში პატარა წერი-
ლებს. მისი ფსევდონიმია „მთაწმინდელი“
რადგან ბინარობს მთაწმინდაში.

ქართული სოფელი

1875 წლიდან ზაქარია იწყებს წიგნების გამოცემლობას. „ჩემი თვალების გახელის დიარს, — წერს იგი, — მე ვიყავი ძლიერ დაღონებული და გულიც დარღვიე მშინდა სახსარ, რომ ქართველებს ქართული წიგნი სულ გაეჭიხა. რეალური დატუქსული, ქართული ენა იდევნებოდა. წიგნების გამრავლება და გამოცემა მიმანდა ჩვენი ეროვნების აღდგენის მაღალი და ამიტომ დღე და ღამ ამ მიმართ ესუღრდებოდათ“.

ჩვენ ვხედავთ თუ შედარებით როგორი მცირე პრეტენზიებით გამოვიდა ავტორი სამოღვაწეო ასპარეზზე. ჩვენ ვიცით, რომ მისი მომავლა მარტო წიგნების გამოცემით არ შემოიფარგლულა, მან უფრო მეტი და თვალსაჩინო წვლილი შეიტანა ჩვენს კულტურის სხვადასხვა სფეროში. აქ უნდა აღინიშნოს, რომ ჩვენს თაობასათვის ეს უმცირესი გასაგებაა, თუ როგორი გმირობა იყო იმ დროს ჭარბი წიგნის გამოცემის ტვირთის აოხება.

ბრწყინვალე წოდებას მამინ ქართულ
წიგნი არაფრად იქმნიცემოდა. გლეხობა
ისევე მძიმე უღელში იყო გაშვებული, მუშათა
კლასი ჯერ კიდევ იჭრებოდაგენდა „კლასი
თავისთვის“, თავდაზნაურული და ბურჟუა
ზიული ინტელიგენცია ვადავსარებინა გზა
ზე იყო დამდვარი, ეს იყო ხანა, როდესაც
აქაი ინტელის გესლით სწერდა „ადელა
ბიკის მეთენი“.

[illegible]

ინფილტრაციის დაზარალებული ქართული კულტურის
როგორც ზაქარია ჭიჭინაძე არ დაინტე-
გრესებულიყო და თავისი ნიჭისა და ცოდ-
ნის მიხედვით შიგნით უფროსი არ შეეცნა-
ნო ამ შიგნით პირდაპირ გათავისუფლების
გადაწყვეტილების ხასიათის მიხედვით ნაშრომების
ამოღებამ, რომ ზაქარია დაწერილი აქვს
250 წიგნი, ამ რიცხვიდან ნახევარზე უკ-
ვე დაბრუნებულია და გამოცემული.

არ გამოსულა საქართველოში ყოჩხალო
ან გაზეთი, სადაც ზაქარიას არ ეთანამშრომ-
ლოს. **მარტო** ყოჩხალო-გაზეთებში დაბეჭ-
დილი მასალა ალბათ შეადგენს რამდენიმე

მოგონებანი გ. სუნდუკიანზე

გარდაცვალებიდან 20 წლის თავის გამო

გერმანული
ბიბლიოთეკა

მადრიდში, რომელიც გამოხატავენ ძველი ტფილისის სანამდევლო და, რომელსაც სუნდუკიანი თავისი იშვიათი დაკვირვება ზედმიწევნით იყენებდა. სუნდუკიანი თავის პიესების სიუჟეტებს ხშირად ცხოვრებას სინამდვილედან იღებდა. მაგალითად: „პეპო“, „ხათაბალა“ და სხვები წარდგენილი ცხოვრებიდან არის ასახული. ერთხელ, ამ ორმოცი წლის წინათ, მე და გაზრდილი ფეხით მივდიოდით მეტეხის ციხის ახლოს ბაყაყანაში. ამ დროს მან დაინახა ერთ ბაყლის სავაჭროს წინ მდგომი კოხტა, ყარაჩოღის ტანისამოსში გამოწყობილი აზიანებული ღამიანი ვაჭარი. მის დანახვას გაბრეცს სხვ მზიარულად გადავხედა და ღიმილით მივხარა: ბაგრატ აი ხედავ ამ კაცს, ეგ არის ჩემი „პეპო“. მე ეგა მყავს გამოყვანილი.

ეს კაცი იყო მეფეზე, რომელიც სუნდუკიანს ძალიან უყვარდა, ასე რომ ამ კაცს ერთ-ერთი თავისი ქალიშვილი მონათვლინა. ამასთანავე ხანდისხან სახლშიაც მიიპატიებდა ხოლმე. მასოსც ერთხელ მე და გაბრეცილი გამოვდიოდით სომეხთა საქველმოქმედო საზოგადოების სახლიდან აბას-აბასის მოედანზე, გაბრეცილი გამოსავალი კაჩებთან შემყენა და მიმითითა იქვე ახლოს პატარა ბაღზე — ამ სიტყვებით, — ა ბაგრატ მე მინდა, რომ აქ დავიმარხო, მხოლოდ იმასა ცხოვროვ, თუ ძველი დამადგათ, ეს ძველი „პეპო“ იყოსო. განსვენებულს ძალიან უყვარდა ეს ნაწარმოები და განსაკუთრებით თვით „პეპო“; მართალია გაბრეცილი შეძლებულ კაცსში გაიზარდა, თითონაც მდგომარეობა მოიპოვა, მაგრამ იგი ყოველთვის მოსაჩრდილ და მფარველი იყო ყვანატლის, დამცირებულის, და არა ჩვეულებრივი შემწე-დამხმარე საწყალი ხალხის. ეს იყო ადამიანი, რომლისთანა მამინდელ სინამდვილეში ნაკლებათ მოიპოვებოდნენ, მინა იშვიათი ფაქიზი გრძნობის, თავაზიანნი, თავმდაბალი სიმართლის და ქმედობების მოყვარე, კეთილი, ზრდილი და დიდდა განათლებული. უნდა გითხრათ და ამას ყველა დამოწმებს, ვინც კი იცნობდა განსვენებულს, რომ მას არაჩვეულებრივი დიდი სიყვარულით უყვარდა საქართველო, ქართველი ხალხი და ტფილისი, ის იტყოდა ხოლმე რომ: „საქართველოს ქირათა და ღვინით ესკივებობო...

დაუწყებია უამრავი ისტორიული, ბიოგრაფიული, ბიბლიოგრაფიული, ეთნოგრაფიული, სამეცნიერო, პოპულარული, სალიტერატურო და სხვა ხასიათის შრომები.

ზაქარია ჭიჭინაძის კალამს ეკუთვნის ურიცხვი წერილები და წიგნები ქართველ მამულიანთა შესახებ, სამამულიანო საქართველოში პირველად ზაქარიას წყალობით შეიქმნა ქართული წიგნი. მასვე ეკუთვნის წერილები ქართველ კათოლიკეთა შესახებ, პირველი ისტორია ქართველ ისრაელელებისა, ისტორია ქართველ გრიგორიანებისა, ისტორიული ნარკვევები აფხაზების, ოსების და ლაზების შესახებ; ქართველ ქალთა შესახებ. ზაქარიას უწერია ისტორია ქართული სტამბისა, ქართული გაზეთის, მის კალამს ეკუთვნის დიდი შრომა — ქართული მეჭურნალობის ისტორია; ნარკვევები — საქართველოში ვაჭრობა-მრეწველობის ისტორია, ძველია ყოველივეს ჩამოთვლა. მასვე უწერია მიმოხილვები ძველი ქართული ლიტერატურის, პოეზიის, თეატრის და სხვ. შესახებ. ზაქარია ჭიჭინაძის ნაწერებში თიხტიურ ნაირფეროვნებას თითქმის საზღვარი არ ურჩავს. მის დაუღალავ კალამს უწერია პოპულარული ბროშურები პრუდონზე, ლუი ბლანზე, სენ-სიმონზე, მთელი ტომი საქართველოს მუშა-ხელოსანების იზიარებაზე, დამბლოს აღსანიშნავია მისი მონაწილეობა საქართველოს ბატონყმობის ფაქტურ მასალათ; გამოკვლევაში.

ზაქარიას ნაწერების ჩამოთვლა ამ შეუძლებელია. მარტო ჩათი სათაურები შეადგენენ ალბათ რამდენიმე გვერდს.

ლიცხვა, ნაქლი და მიმდინარეობა.

ამ სიძლიერეში იყო უდიდესი სისუსტე, ამ ლიხვებში იფარებოდა უაღრესი ნაკლი. გასაოცარ მრავალშრიანობას და ინტერესთა მრავალფეროვნებას თავის უარყოფითი მხარეც ჰქონდა. იმ ურიცხვ საკითხთა შორის, რომელთადაც უწერია და უწერია ზაქარია ჭიჭინაძეს, არც ერთი არ არის დამუშავებული და მოსწავლეობი მკაცრ გეგმიერულ საფუძვლებზე, მას რომ ერთი რომელიმე სფეროში შემოედარებოდა თავისი საქმიანობის მსგავსი მუშაობა. ჩივის ღრმა რწმენით. იგი ღრმა კვლას დაამჩნევდა ამ სფეროში და რასტორიულად მეტად მნიშვნელოვან ნაშრომებს არჩევდა. მაგრამ სამწუხაროდ ეს არ მოხდა.

არაჩვეულებრივმა ენციკლოპედიურობამ, ყურადღების დაუფრთხმად, საკლდე ობიექტების იშვიათმა სიმრავლემ მის ნაშრომებში დასცვა ერთგვარი დალი სიჩქარის, ზერელობის, დაუმუშავებლობის.

მას არ გააჩნდა გარკვეული ფილოსოფიური მსოფლმხედველობა, აქედან — ყოველი გვარი მეთოდის უქონლობა ლიტერატურულ, ისტორიულ და სხვა ხასიათის შრომებში.

მისი ისტორიულ-ლიტერატურული ხასიათის ნაშრომები: ქართული მწერლობა მე-12 საუკუნეში, ქართული მწერლობა მე-13 საუკუნიდან მე-16 საუკუნემდე, და ქართული მწერლობა მე-17 საუკუნეში, — წარმოადგენენ კატალოგისებურ მომზადებებს.

სიჩქარი გამოწვეულ ზერელობას უნდა მიეწეროს ის ფაქტი, რომ ჩამოთვლილ ნაშრომებში ხშირია ზღაპრული, შეუმოწმებელი ცნობები, მოცემულია ნუსხები ისეთი მწერლებისა და თხზულებებისა, რომელთა შესახებ დღეს არავინ იცის რაიმე ავტორის კი აღნიშნული არა აქვს, საიდან ამოიღო მან ასეთი ცნობები. ასეთივე მდგომარეობაშია გვაქვს საქმე სხვა მის ნაშრომებშიაც.

ყოველივე ნათქვამი, ცხადია, არავითარ შემთხვევაში არ ნიშნავს იმას, რომ ზაქარიას თხზულებები მოკლებულნი არიან ერთ გვარ თავისებურ ღირებულებას. ეს თხზულებები ბევრს შეძენებენა შეიძლება მეტად საინტერესო, მდიდარსა და ხშირად ძვირფას ფაქტურ მასალას შესაფერი დარგის მკვლევარებისათვის.

ლ. ასათიანი.

გ. ბუ-ლი

„საღმრთელი“ — რუსთაველის თეატრი

ავტორი — პ. სამსონიძე. დადგმა — ს. ახმეტელის და შ. ასხაბაძის. მხატვარი — დ. თაყაიძე. მუსიკა — გ. ბოჩორიძე.

მატის შუა რიცხვებში რუსთაველის თეატრში დადგმული, პროლეტარული მწერლის პ. სამსონიძის პიესა „საღმრთელი“ უსათუოდ საყურადღებო მოვლენაა, როგორც სცენიური ინტერპრეტაციის, ისე იდეოლოგიური კვანძის მხრივ.

ფორი, რომელზედაც იშლება პიესა, არის ონამენტოვანი სოფელი. ძირითადი მაგისტრალი — მეურნეობის ახალი ფორმებისათვის ბრძოლა; კოლექტიური შრომის აღმოცენების სიძნელეები, ამ სიძნელეთა დაძლევის რწმენა სოფლის სოციალისტური რეკონსტრუქციის მიმართულებით.

პიესის გმირი გარსევანი ითვლება კოლექ.

კვება ყველაფერი. გარსევანი მწარედ გრძნობს, როგორც კერძო საკუთრების გრძნობის შედეგს, ისე კულაკობას პროვოკაციულ გამოსვლებს ფასს და საბოლოოდ გადაზალისებული მთელი თავისი შეგნებით შედის კოლექტივში.

როგორც ვხედავთ, პიესაში დასმულია მთელი რიგი მნიშვნელოვანი საკითხებისა. ავტორის მიღწევად უნდა ჩაითვალოს ის, რომ იდეოლოგიურად ამ საკითხებზე ემუშავა სწორი პ. სუბი, ნათლად არის ნაჩვენები საშუალო გლეხის მერყევი ბუნება. ავტორი ცდილა, რომ ამ მხრივ პიესა უხალო გამოსულიყო, მაგ-

ლი დრამატურგიისათვის, როგორცაა სოფელად კომუნისტური პარტიის ხელმძღვანელობის ჩვენება, პიესაში დიდი მნიშვნელობა. საჭირო იყო ამ მნიშვნელობის შევსება, მხატვრული მომენტების შერჩევით წინა პლანზე წამოწევა. ამ მხრივ მხოლოდ კომკავშირის უჯრედის მდივანა მოსწავნის რელიგიურად და ისიც პარტიული ხელმძღვანელობასთან მჭიდრო კავშირში ყოფნის სურათის ჩვენების გარეშე. ამასთან ერთად სცენიური ინტერპრეტაცია ტიპის, რომელიც ხელოვნურ პოზებში დგომის ვერ გასცილებია.

თეატრის მიერ პიესა საერთოდ კარგად არის დადგმული. „საღმრთელი“ რუსთაველის თე-

ავტ. ს. ახმეტელი, „საღმრთელი“ — პ. სამსონიძე, შ. ასხაბაძე, მხატ. დ. თაყაიძე.

წევრად. მიუხედავად იმისა, რომ იგი მუყაითი მუშაია, მასში მაინც იმარჯვებს კერძო საკუთრების გრძნობა და თავისი ქონება გააქვს კოლექტივიდან. ამის გასაპართლებელ მოტივად გარსევანი ასახელებს იმასაც, რომ კოლექტივებში თავმოყრილი არა ან მუჭოთახორები და ზარმაცები, საფიჩიას და დათუნას მსგავსი ტიპები. გარსევანის ამ გზით წასვლას ხელს უწყობენ აგრეთვე კულაკებიც, რომელნიც ყოველგვარ საშუალებებს მიმართავენ, რათა გარსევანი საბოლოოდ მოწყვატონ კოლექტივს.

ამ ნიადაგზე იქმნება იჯახური ინტრიგა, რომელიც წვდება გარსევანის ოჯახის თვითულ წევრს. გარსევანის ერთადერთი ვაჟი კომკავშირელი ამირანი (პიესის ერთ-ერთი მთავარი გმირი) ეწინააღმდეგება მამის სურვილს, ის ფიქრობს დასტოვოს შშობლები და როდესაც ვერაფერია მუდარა ვერ გასტრის მასზე, მამა (გარსევანი) მიმართავს ხელოვნურ საშუალებებს, რათა უკანვე დაიბრუნოს თავისი შვილი. აქაც დაშინარე ძალათ ისევ კულაკები გამოდგან. ისინი მიმართავენ ხრიკს, ცდილობენ გაუფლქონ რეპუტაცია ამირანს კომკავშირში. აქცევენ მას ასეთ პირობებში, რომ ქმნიან ილიუზიას, თითქმის ამირანი ღვთის მორწმუნე და ქორდი იყოს. კულაკების კარგად მოწყობილ პროვოკაციას შეცდომაში შეჰყავს კომკავშირი და ამირანს რიცხავენ კომკავშირიდან. მაგრამ ამირანის მამას გარსევანს, ძვირად უჯდება შვილას ირგვლივ მისი დახმარებით მოწყობილი ინტრიგა: ის ხედავს, რომ აქტიურად და ენერგიულად კომკავშირის ბუნება ვერ გარდაქმნა ამგვარმა ბრალდებად. ის სულიერ ქენჯნას განიცდის და შშობლების ცდების მიუხედავად, გამოსავალს ჰპოულობს თავის ჩამოღრწობის ცდაში, რომელიც ვერ სრულდება. ამ საბოლოო სცენიურ ფინალში ირ-

რამ მიუხედავად ამისა, პიესას აქვს ზოგიერთი ნაკლი. ნაკლად ჩათვლება ავტორის ის, რომ არა დამაჯერებელი სიტუაციების წყალობით კულაკების მსჯელობას საკმაოდ დიდი ადგილი აქვს დათმობილი.

თვალში ეცემა დაკვირვებულ მაყურებელს აგრეთვე მომქმედ პართა საუბრის კლიო. პიესაში არ არის დაცული მეტყველების გარკვეული კოლორიტი. შეიძლება ეს მისატყვებელი ყოფილიყო, რომ მეორე უკიდურესობას არ ქონდეს ადგილი: ზოგიერთი მომქმედი პირი „ლიტერატურული სტილით“ მეტყველებს სცენაზე (მაგ. მკითხავე მწეხა აცხადებს: „მინის მისაღწევად ყველა საშუალებები გამართლებულია“).

მაგრამ ეს მეორე ხარისხიანი დეტალია. ააერთიანე კი ავტორმა შესწოლ მნიშვნელოვანი დრამატული თხზულებების მოცემა. თუმცა, უნდა აღინიშნოს რომ იდეოლოგიურა შეცდომების მხრივაც ყოი არის პიესა დაწლებული. არ შეიძლება იმის თქმა, რომ ამ მხრივ რაიმე მომავლინებელს ჰქონდეს ადგილი. მაგრამ ისეთი უაღრესად მნიშვნელოვანი პრობლემა ახა-

ატრის ამ სეზონში მნიშვნელოვანი ნაბაჯია წინ: გაფორმების, ტიპაჟის (მოისუსტებს ქალთა პერსონაჟი) და სოფლის კოლორიტის გადმოცემის მხრივ დამდგმელებს უსათუოდ აქვთ მიღწევა.

პირობით რეალისტურ ტონებში (ეს შეეხება უმთავრესად სცენიურ რეგისიტს და დეკორაციას) გაშლილი პიესა დადგმის მხრივ კარგათ არის მოფიქრებული. სცენაზე აგრძნობა დისციპლინა და სამოქმედო არეს ნოზონილობა. მხატვარი იჩენს ზომიერების ნიჭს, ნოვატორობის ძიების ნაცვლად არის ცდა სცენიური გაფორმება დაუშორალო პიესის სოციალური შინაარსის მკაფიოდ ჩვენებას.

ასევე ითქმის ნიჭიერ მუსიკოსზე გოკავლებზე.

თამაშის მხრივ მშვენიერად ასრულებენ თავიანთ როლებს: ლალიძე (ამირანი), მ. აფხაიძე და აბაშიძე (ზარმაცები), ჩიხლაძე (მეორე კულაკი). საშუალო გლეხის რეალური სახე მოგვცა მსახიობმა წულაძემ.

ამ სპექტაკლში რუსთაველის თეატრის კოლექტივმა უსათუოდ გამოიჩინა თავისი რეჟისორული და არტისტული უნარი. უნარი.

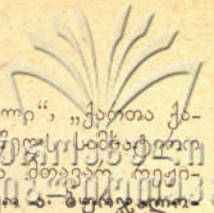
მამუშავემღა.

3. რ უ ხ ა ძ ე

იყავ მონა ულამაზესი,
მონა ოჯახის და მონა ქმრისა,
გემართა მხოლოდ, კოცნა, ალერსი
და არვინ გოვლიდა უფლების
ლირსად!
მაგრამ გაშორდი დღეებს ბინდიანს
ხუთ-წლედის გმირის გშვენის
წოდება

და ეგ სახელი ისე დიდია,
საუკუნოებს გაუსწორდება!
მონაპოვარი, რომ არ დაკარგო
და არ იგემო სირცხვილი, ძრწოლა
კვლავ მეტის ტემპით უნდა აქა-
რგო
ცხოვრების გულზე: შრომა და
ბრძოლა

ო რ ნ ა ი რ ი ი უ ბ ი ლ ე

სამოცი წლის წინად, 1872 წელს, თბილისში შეითანაზრის ერთ-ერთ ქარვასლაში პირველად იქნა დადგმული სცენის მოყვარულთა მიერ თურქული წარმოდგენა. წარმოდგენა დიდი წარმატებით ჩატარდა. აქედან ჩაეყარა საფუძველი თურქულ თეატრს საქართველოში. პირველ ხანებში რა თქმა უნდა ქალ სცენაზე ვერ ნახავდით და ქალის როლების შესრულებას მამაკაცებს უზღებოდათ. შემდეგში წარმოდგენები იმართებოდა, მაგრამ მათ არ ქონდათ სისტემატიური ხასიათი. მაგ-

ჩაგვრის პირობებში, არამედ წახალი სების და დახარების აღმოჩენის პირობებში. მხოლოდ 1921 წელს გახდა შესაძლებელი თურქული სახელმწიფო თეატრის დაარსება, სადაც გაიშალა დიდი შემოქმედებითი მუშაობა, ფორმით ნაციონალური, ხოლო შინაარსით ინტერნაციონალური.

განსაკუთრებით უნდა აღინიშნოს თეატრის მუშაობა ანტირელიგიურ ფრონტზე. თეატრი მიდიოდა სოფლად და აწარმოებდა მოღებისა და ხოჯების საწინააღმდეგო პროპაგანდას.

ცაა „ალმასი“ „სილიოი“ „ქართა ქალაქი“. მიმდინარე წელს სცენატიონაწილის გამგედ და მთავარ რეჟისორად მოწვეულ იქნა ბ. ზურაბაშვი. მისი დადგმები „რღვევა“, და „ანზორი“ დიდი წარმატებით სარგებლობენ.

მიმდინარე წლის 1 მარტს თეატრმა ზემოთ აონიშნა თავისი ორნაირი იუბილე — ერთი—50 წლის, როგორც მოყვარული წრის, ხოლო მეორე—ათი წლის როგორც თბილისის სახელმწიფო თურქული თეატრი.

მარცხენი—რეჟ. ი. ისუბაგანლი, კოლ. იტხელმძღვანელი აფხ. ასკარი და თეატრის დირექტორი აფხ. ცლმსი. მარჯვნივ—სამხატვრო ნაწილის გამგე და მთავარი რეჟისორი ა. ზურაბაშვი და რეჟ. ისუბაგანლი.

რამ როგორც სხანს საქმე სერიოზულად იყო დაწყებული, მისი მონაწილენი დიდი სიყვარულითა და ეკიდებოდნენ მას, თორემ ძალიან ძნელი იყო მისი მოტანა დღემდე იმ აუტანელ პირობების გამო, რომელიც შექმნილი იყო მის გარშემო ჯერ მეფის დროს და შემდეგ მენშევიკების დროს.

საბჭოთა ხელისუფლების დამყარების შემდეგ ამ საქმის ენტუზიასტთა ჯგუფს შესაძლებლობა მიეცა გაეშალა თავისი მუშაობა არა დევნის და

თავისი ნამდვილი არსებობის 10 წლის მანძილზე თეატრმა შესძლო შეექმნა, როგორც მსახიობთა, აგრეთვე რეჟისოროთა კადრი. მათ შორის აღსანიშნავია დამსახურებული მსახიობი აბასოვი, რომელიც 22 წელია სცენაზე მუშაობს, ტარლან ხანუმ, ნ. ალიხანოვა, ნ. ორლინსკაია, ა. ჰუსეინოვი, ა. ხალილოვი, შახსაბახლი და სხვა. რეჟისორობიდან აღსანიშნავი ნიჟიერი იბრაჰიმ ისუბაგანლი. მას ეკუთვნის ისეთი დადგმები, როგორი

ამ 10 წლის იანმავლობაში თეატრმა გაიარა ის გზა, რომელიც იყო გზა ზრდის და წარმატების.

ჩვენი ქვეყნის გიგანტური სოციალისტური მშენებლობა და სოფლის მეურნეობის აოლქივიზაცია რთულ და აქტუალურ ამოცანას უსახავს თეატრს და თეატრი შესძლებს საბჭოთა სოციალიზმის დახმარებით მიაღწიოს უფრო მეტ წარმატებებს. ამის საწინააღმდეგო თეატრის არსებობის სამოცი წელი.

8 მარტს მოსკოვში ჩამოვიდა გერმანიის მშ. რომელ ქალთა დელეგაცია სურათში თბილისის თეატრის 10 წლის იუბილესადმი.

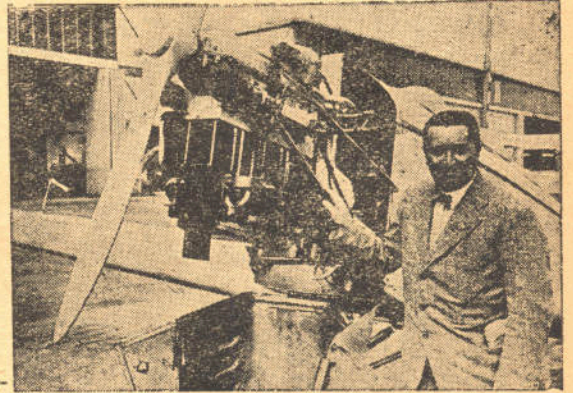

ამერიკის კავიტალის ლაქივები

უკვე რამდენიმე წელიწადია შეერთებული შტატების ქვეყნების რაიონებში, განსაკუთრებით ხარლანის საგრაფოში (ენტუკი) ბრძოლა სწარმოებს მშვიდ მემლაროვთა და ქვეყნის მალაროვების პატრონების შორის მათი ლაქივების—შერიფების, მოსამართლეების, პოლიციის—სახით. გასული წლის გაზაფხულზე ხარლანში დაახლოებით 100 მემლაროვები მთავანს სიკვდილი მოიღოს.

სურათზე: ზევით მარცხნივ — შერიფი ჯონ გ. ბლეირი. მისი ხელმძღვანელობით დაქირავებული მკვლელები ხოცადნენ მემლაროვებს. ქვევით მარცხნივ — ჯორჯ ს. გორდი, მალაროს მემლაროვების ხარლანის გაერთიანების მდივანი. მისი ხელმძღვანელობით სწარმოებს ბრძოლა მემლაროვების ნაციონალური (რევოლუციონური) კავშირის წინააღმდეგ. ცენტრში — მარიონ ალენი ერთ-ერთი დაქირავებული მკვლელობი, რომელმაც მოჰკლა მუშური პრესის ჟურნალი.

გერმანელმა პილოტმა გელმუტ ზიტმა გამოიგონა ახალი მოტორი აეროპლანებისთვის. მან 1914 წელს ინდოიანია საჰაერო გაცივებით, ტელეფონების ჩვეულებრივი ვარსკვლავისებური განრიგება შეცვლილია ვერტიკალურით. მოტორინ 2.100 ბრუნვას, ასეთი მოტორიან აეროპლანს შეუძლია საათში 150 კილომეტრის გაფლა. მოტორის საათში სკირდება 18 ლიტრი საწვავი, ანუ 15 პროც. ნაკლები, ვიდრე სხვა მოტორებს.

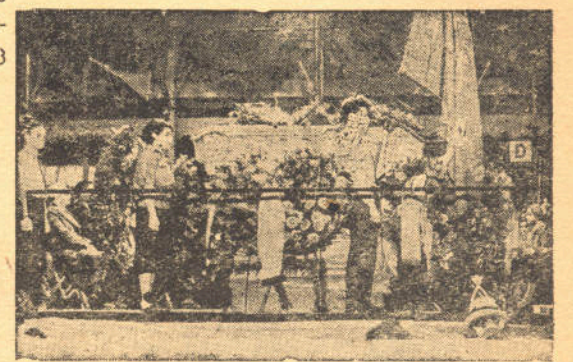
სურათზე — გამოგონებელი გელმუტ ზიტი თავის აპარატთან.

ბურჟუაზიული ბაროკის ახალი მსხვერპლი

მექსიკანურ გაზეთ „მესელიორ“-ის 25 იანვრის ნომრის რეპროდუქცია, რომელიც იუწყება კომუნისტ ამბ. მარტის მკვლელობის შესახებ. ამბ. მარტი ერთ დროს იყო სანდონის ჯარში ნიკარაგუაში, მაგრამ შემდეგ იძულებული იყო დაეტოვებინა ნიკარაგუა. ის ერთი წლის განმავლობაში ცდილობდა მოხვედრილიყო რომელიმე ლათინურ რესპუბლიკაში, მაგრამ ყველა ადგილიდან მას აძევებდნენ, როგორც კომუნისტს. და ბოლოს ის მოხვდა სალვადორში, სადაც გაშალა დიდი რევოლუციონური მუშაობა.

თეთრი ბაროკი შერთ. შტატებში

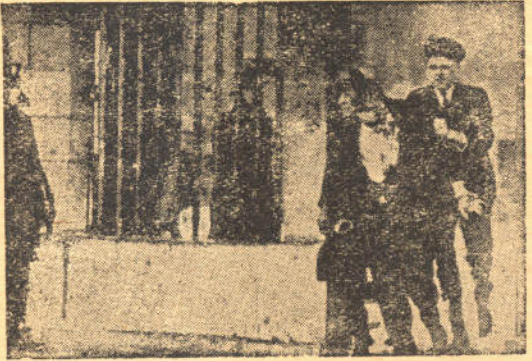
ხარლანში შერიფმა მოჰკლა ამბ. გარი სიმსი სიმსი იყო მემლაროვთა ნაციონალური კავშირის ერთ-ერთი ორგანიზატორი. სიმსის დაკრძალვა გადაიქცა მასიურ პროლეტარულ პროტესტად შეერთებულ შტატებში თეთრი ტერორის წინააღმდეგ. სურათზე — კომპავშირელთა ყარაული ამბ. გარი სიმსის კუბოსთან.

კლასობრივი იუსტიციის მსხვერპლი

შოუ-ილში დაპატიმრეს ზანგი ლი, რომელსაც ბრალად სდებდნენ მკვლელობას. რემედასის ამერიკული სექციის ცნობით ლის ცემის შემდეგ ძალით მოაწერინეს ხელი ჩვენებაზე იმის შესახებ, რომ მან მართლა ჩადინა მკვლელობა გაძარცვის მიზნით. მას არც კი წააკითხეს ეს ჩვენება.

დ სურათზე — ზანგი ლი ორკილებდადებული გამოჰყავთ მისი ბინიდან.

აჯანყება ციხეში

ობირში (ნიუ-იორკის დაიკავეს ციხის შენობა და შტატი) სახელმწიფო ციხეში აჯანყდნენ პატიმრები. პირველმა აჯანყებამ არაჩვეულებრივ საშინელი პირობების გამო ამ ციხეში იფეთქა 1929 წლის ივნისის ბომებზე. შორის 9 კაცი ში. მიუხედავად საშინელი მოკლულია და 6 დაჭრილი. რეპრესიებისა აჯანყებულთა ციხის ყარაულიდან 1 კაცი. წინააღმდეგ იმავე წლის სურათზე — აჯანყების ჩაქდევმებარში იფეთქა მეორე რობის შემდეგ მიჰყავთ ერთ-აჯანყებამ. აჯანყებულებმა ერთი აჯანყებული.

